

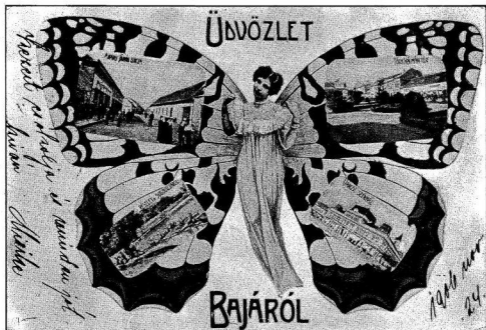
BAJAI HONPOLGÁR

Független Város- és Környezetvédő lap.

1994. május

V. évfolyam 5. (52.) szám

Ára: 30 Ft

EGY SZÁZADFORDULÓS KÉPESLAP (GORETTY ANTAL GYŰJTEMÉNYE)

MÁJUS

A május elseje előőnnepének a György-napot tartották a hazai németek. Még az előző században ezen a napon tisztították ki a házait és a szőlőkben lévő őssöt kutakat, a segédkező legények végigjárták a házakat, köszöntötték a tiszta kutas ház népét, ezért szalonnát és bort kaptak. Aznap este pedig bálát rendeztek.

A legények — a vaskútiai is — május 1. előestéjén arájuknak és az eladó lá-
nyoknak házuk ablakánál, de minden

kocsmá el is májusfűt állítottak. Ez régen többnyire egy karcsú, magásra nőtt nyárfá volt, a tetejére sok piros szalagot és egy üveg bort kötöttek. Sok német faluban ez a szokás máig is megmaradt. (Katalin unokánknak már hat éves korában állítottak fel májusfűt a májusi legények! Velemnek a "fáradtságos" munkáért már a fa felállítás-után is 20 liter vörösbort illet adnia a legényeknek, amit ott helyben meg is ittak.)

Régebben a májusfa csúcsára egy díszes kendőt kötöttek, amelyet a fiúknak le kellett hozniok, vagy ledőlniök.

Május elsején aztán a fűvöszenekar hangjaira minden májusfűt "kitáncoltak". A legények a fa körül kört alkottak és összefont karokkal a marsot járták. (Onfeledt boldog világ volt.)

A fa május elsején történő felállítását az egyház azzal magyarázta, hogy a május elsejét megelőző napon Szt. Walpurgis, az elesettek megmentője, védelmezője, Szt. Willibar nővére, aki 778-ban a heidenheimi kolostorban halt meg, egyszer Szt. Jakobot és Szt. Fülöpöt útjukra elkísérte, ezért a pogányok meg-rigalmazzák.

Folytatás a 2. oldalon

Vándorbotját a földbe dugta, térdnélva imádkozott és íme a bot azonnal zöld ágakat hajtott. Mert szentérvátásának napja május elsejére esett, amely nap a pogányság egyik legnagyobb ünnepe volt, és egybeesett a táncokkal egybekötött tavaszi ünneppel, így a Walpurgisjézsaka (május elsejére virradó éjjel) elnyerte a boszorkányhit elharapódzásával azt a hírhedt hírdelmet, hogy ezen az éjszakán a boszorkányok mesterükkel, az ördöggel a Blocksbergen összejöttek. A budai svábok a Gellérthegyret is Blocksbergben hívták.

Így Walpurgist a varizslatok védőszentjének is tisztelték, és a májusta, eredetileg egy pogány szimbólum, a Szent zöldelő vándorbotját is emlékeztet.

Sötétedéskor tűzijátékok is rendeztek. Ez a szokás néhány városban ma is fennmaradt.

Még a 30-40-es években is május elsője a "Madarak és fák napja" volt. A tanúk a madaraktól hangos erdőbe vittek a tanulókat.

Májusban néhány német faluban tartották meg a templomszentelési napját, a búcsút. A templom oltárképén ábrázolt szent ünnepe előtti vagy utáni vasárnap volt a falvakban a búcsú. Ez tényleg a legnagyobb ünnepe. Az ünnepi előkészületek számomra ma is felejthetetlenek. Minden házat kívül-belel kimeztek, a kerteket még az után is rendbetették, az asszonyok egyik-útnapról sűrűtöttek annyit, mint a búcsú ünnepe, tartották és egyéb stímenyt, de a "Pussala", a habsók, a "Lenzáttschala", a linzer és a "Keelkrierts", a pisóka egyik házban sem hiányozhatott. Több lapos szilvaaszaló kosarait (blütköttek meg a szép szobában stímennyel. Már hetekkel a búcsú előtt kiszemelték azokat a tyúkokat, kacskákat, libákat, amelyeket a búcsú előtt levágtak. De a borjú-, és disznóhúst is meg kellett rendelniük a mézszarósnál. A húsokhoz a tomatát is előre elkészítették.

Már a szüretkor külön hordóba került a "Kherweih-Wai", a búcsúébor, amelyet nagyon gondosan kezeltek. A gyerekek dolga volt a szódafiz beszerzése.

Mindent felsepertek, nemcsak a szobákat, hanem az utakat is sárga homokkal felszóratták.

Ragyogó tisztaság és ünnepi bőség várta a vendégeket, akik más falvakból is kétfoldos könyvi kocsiakkal hajtottak be a vendéglátók udvarára.

Kis uzsonna és az ünnepi bor megköszönés után mindnyájan a nagymisére mentek, ahol a fővároszokról régi egyházi énekeket játszott.

Minden melléköltáron is csendes misét tartottak a vendégapok. A lányok és az asszonyok pompás népi ruhájában a falu gazdagságát tükrözték vissza.

A MEGYEHÁZA ELŐTT — 30-as ÉVEK (Türr I. Múzeum)

Mise után a férfiak betértek a kocsmába egy korsó söre, hogy jobban essék az ebéd.

Ebéd után mindenki elment a templomkertben felállított vásári vurstliha, ahol szétfelc ajándék várta a vásárlókat. A Ringispicli gyerekkoromban még közel hajtották. Őt menet után mi is felhúztunk egy-egy forgó lóra vagy csónakra — ingyen. A fiúk a lányoknak legtöbbször egy szíves mézeskalácsot vettek.

Minden kocsmában délután négykor kezdődött a hajnalig tartó tánc.

Este a vendégek hazafelé — néhány liter bor elfogyasztása után — már gyorsabban patogatták meg ostorukat a friss zöldtel is jólkötő lovok felett.

Milyen kár, hogy ezeket a gyönyörű pacikat a füstölő autók váltották fel...

Schwalm

Három új bajai könyv

Egészen biztos, hogy 1994-ben Magyarországon nem sok helyen készíthették új verses kötet megjelenítésével a Költészet Napját. Baján viszont pont ekkorra készült el tíz költő közös kötete "Teredben élek" címmel. Az címűt másfél évtizedben ez a bajai költők harmadik közös kötete. Először 1980-ban jelentkezett tíz fiatal költő a "Tüzes ünnep" című gyűjteménnyel, amelyet megjelenési formáját illetően talán mégis inkább verses füzetnek lehet tekinteni. Ezt hamarosan (1983) követte a "Találkozások — Susreti" című kétfelvű kötet, amely zombori és bajai frók, költők írásait tartalmazza, valamint a két testvérváros középüzművészeinek egy-egy alkotásáról készült fekete-fehér reprodukciókat. A könyvben két bajai költő alkotási szerepelnek, egy kivételével ugyanazok, akik a "Tüzes ünnep" című kiadványban is már együtt voltak.

A "Teredben élek" című antológia gondozását és kiadását a bajai ÁRTER Alapítvány vállalta fel Baja Város Önkormányzatának anyagi támogatásával. Az összeállított frások válogatását, kötetbe szerkesztését Sinkovits Péter költő, az Újvidéken (Novi Sad) megjelenő Magyar Szó irodalmi rovatának vezetője, a vajdasági HÍD című irodalmi, művészeti és társadalomtudományi folyóirat szerkesztője végezte el. A kötethez írt előszavában képpen szól az egyes költőkről:

"Ablonczy Ágnes mives, érzékeny sorai az átadás és önmegtartás párhuzamosságának a megbízható egyensúlyhoz vezető rejljeleit kutatják. B. Antal Imre a csend, a magány s az árvaság elleni vérték gardóbszekrényében vizsgálódik, Bartos Aranka viszont a kodfelfő-örvénylés miszticizmusának palástját ölti magára, hogy nagyon is világi kérdések-

ről szólhasson. Brachinger Tamás a szavak eredeti értelmének kíván nagyobb nyomatékot adni, Esnag József költészetére a férfi és polgári reneszánsz-hazatalálót kitérte. B. Horváth István a történelem rétegeit veszi sorra, Kormányos Gábor az események fedte bonyolult örökség kérdézője. Radics Zoltán az illúziók védszemüvegét eldobva lajstromoz, Szilás Béla viszont Arany János-i derűvel és távlatlalt teszi ugyanezt, mígsem Szűcs István a fölöttes teremtelők perlekedve keresi mindannyiunk helyét.

A névsorból kiderül, hogy a "tízestizék" ötven szerepelnek most ebben az új válogatásban (B. Antal Imre, Esnag József, B. Horváth István, Radics Zoltán, Szűcs István). A "mostani tizek" öt-ötől ötödikké eddig hatan jelentkezik: ötön verseskötettel (Esnag József: Éjjeli hazatérés 1984, A terelem öröki 1991, Radics Zoltán: A széllel szemben is... 1985, B. Antal Imre: Így fogadj el... 1986, Kormányos Gábor: Haldokló királyság 1991, Bartos Aranka: Oxigén 1992), Alhonyi Ágnes (alias dr. Michna Ottó) pedig egy rendhagyó mesekönyvvel (Adj találós mesét, 1993). A kötet borítóját Kántor József, a Csikszerebről Bajára települt textilművész tervezte. A kötetben szereplő különös jelrendszert, modern grafikákkal Kántor József művei most először jelennek meg Bajai kiadványban. A "Terdhen élék" című könyv a Bácska Áruház előtti díszágarsnál kapható.

A másik két bajai vonatkozású könyv két bibliográfiája.

"Múzeológus pályaképek Bács-Kiskun Megyéből" a címe annak a Bárh János által szerkesztett könyvgyűjteménynek, amelynek első két kötete bajai kutatókról közöl adatokat.

Az első kötet a nyugdíjas múzeumi-gazdát, Solymos Ede munkásságát ismerteti, aki 1951. január 1-ii kinevezésétől kezdve kis megszakítással 36 éven át volt igazgatója a bajai Túr István Múzeumnak. A könyv első részében Solymos Ede egyes szám első személyben meséli el számos önéletrajzi és helytörténeti utalással bajai múzeumi éveinek történetét. Pályakezde tulajdonképpen egybe esett a magyar múzeumi "hőskorával", a múzeumok egységes szervezetének kialakulásával.

A könyv második része írásainak bibliográfiái adatait sorakoztatja fel az 1948. és 1992 közötti időszakból, összesen 416 írás címét. Ez a lista tartalmazza a tudományos publikációk mellett a napi-, és hetilapokban megjelent írásait is, de nem foglalja magába a Magyar Néprajzi Lexikonban megjelent szócikkek listáját. Ez utóbbit a kötetben külön összeállítás mutatja be. A kötet 1992-ig követi nyomom Solymos Ede publikációs tevékenységét, de valójában mind a mai napig kerülnek ki új írások a keze alól.

A sorozat második kötete a bajai múzeum jelenlegi igazgatóját, a 60 éves Kőhegyi Mihályt köszönti. László Gyula régész, professzor e szavakkal jellemzi egykori tanítványát: "Régész? Az, méghozzá emlékezetes ásatásai vannak és nagy értékű tudományos munkássága. De nemcsak régész, hanem egyformán érdeklő őt régébbi, s újkori irodalmunk, helytörténetünk, városának, népének múltja. Az a fajta tehetség, melyet joggal illetnek "polihisztor" díszítő jelzővel." Szép, dicséret szavak ezek Kőhegyi Mihály sikeres tudományos pályájáról, amelyeket tárgyszerűen is alátámaszt a kezünkbe adott imponálóan gazdag bibliográfia. Az anyaggyűjtés lezárásáig (1994. február 13.) összesen 883 megjelent tanulmány, szakcikk, ismeretterjesz-

tő írás és könyvismertetés jelent meg Kőhegyi Mihály tollából önálló frásként vagy társszerzővel közösen. A publikációs lista azt is dokumentálja, amit László Gyula professzor ír nem említett, hogy Kőhegyi Mihály tevékenységének másik nagy területe a pénztörténet. Kőhegyi Mihály első írása 18 éves korában, még középiskolásként jelent meg a Bács-Kiskun Megyei Népiújságban 1952-ben, a katymári Ánépújságról, a legújabbak pedig éppen napjainkban.

A kötetet Kőhegyi Mihályról megjelent írások válogatott listája, valamint a kötetben szereplő nevek, tárgyszavak és címek összesített mutatója teszi teljessé.

Mindkét bibliográfia megvásárolható a Túr István Múzeumban.

Schmidt Antal

Terka a cseléd

Ki tudja már, milyen sógorság-komagság révén szegődtek el részeges tanító apja mellől a kis Miszlav Terdez Tál-dunáról "taladunáról", mint nálunk mondták, Szakcsról Bajára. (Sokáig azt hittem, hogy ez a valami is orosz, mint a Tulazist.)

Szuper huszárkapitányé vette fel pesztonkáknak a pólyás Ilonka mellé. Bizony mindez a múlt század utolsó éveiben történt, — aki nem hiszi, járjon utána.

A sülőd lányka intelligensnek és szor-

galmasnak bizonyult, a reábizott csöppé-géért — a maga csendes módján — rajongott. Múltak az évek, Terka kinőtt a pesztra-korból, Ilonkát beiratták az elemibe. De senkinek se jutott eszébe, hogy a gyereklány más házhöz menjen szolgálnak, vagy visszaköltözzék züllött apjához.

Az olyan nagy házban, mint a Szuperéké, elkél a munkás kéz és nem számít egy tányérral több étel.

Folytatás a 4. oldalon

VAJON MI VAN A SZATYORBANT

Máradt tehát nagyanyám keze alatt Terka, tanítgatta a jó háziasszony teendőire, féltette vele a "bére" nagyobbik részét "stafirungra", majd jön valami "rendes ember". Rendes ember volt a postás, a vasutas, a rendőr, szóval, aki majd nyugdíjat kap az államtól.

Akkor tisztességgel kiházasítják a családból Terkát.

De Terkának nem kellett egyik szép-tevő se. Rátarti volt, tanító lánya. Pél is az otthoni példa nyomán a házasságtól. Minek kirepülni a biztonságos, meleg fészekből?

A kis Ilonkát — anyámat — úgy szerette, mint édes testvérét.

Mikor anyám férjhez ment Szahadkára, követte s vele maradt a kiüzetésben, vele maradt a budapesti nyomorban.

Gondolom, szép nő volt. Legalábbis én a nagy fekete szemére, arisztokratikus orrára, elegáns, hosszúujjú kezére emlékszem. Oly könnyedén, nesztele-nül mozgott, mint valami kecses-kőnyes macska. Egyáltalán csendes volt: soha nem hallottam sírni, kiabálni, vagy nevetni.

Be kell vallanunk, hogy Terka erős egyéniség volt. Pontosabban keményen puritán, mint a múlt századi nagyszonyok. A felnőttek — anyám, apám, Dódi tantám — némileg tartottak is tőle.

Ha úgy látta, törekény kicsinyám elfáradt a konyhán, kiadta a parancsot:

— Maga most menjen be és kézimunkázzon.

Hívősebb napokon szótlanul, de elentmondást nem tűrő mozdulattal borította anyám vállára a nagy fehér hárszkenődöt.

Elsőfordult, hogy apám a Kurián elhúzódozó tárgyalás miatt kissé elkésett az ebédről. Terka nem mulasztotta el megjegyezni, a várakozásban elpang minden étel.

Megtartoztatta magát és szüleinket nem figyelmeztette Bekény fivérére, s az én modorbeli hiányosságainkra. De jelenlétükben emlékeztetett a lábtörő szerepére, arra, hogy a hangoskodás tapintatlanság, az estei ima eldarálása tiszteletlenség, mást távollétben kritizálni, pletykát terjeszteni erkölcstelen. Ránk szólt, ha nem kis meghajlással és "tessék" szóval adunk a koldusnak, ha nem patantunk ajtót társai vendég előtt, ha kalimpáltunk a lábunkkal étkezés közben — vagyis alaposan kordában tartott benáinket.

Úgy általánosságban. Engem, mint nő-palántát ezenfelül köteleességszerűen nevelt.

Persze ma már nem tudom, kötelesség-szerűen-e, vagy kedveléssel. A takarításból, azt hiszem, már akkor részt kellett vennem, amikor a négykézlából sikerült két lábra állnom.

No nem parancsszóra.

Paprika Vincze

BAJAN.

SZUPER ILONKA ÉS IMRUS
A TIZENKILENCEDIK SZÁZAD UTOLSÓ ÉVÉBEN

— Tudod, kicsikém, nekem már fáj a derekam a hajlongástól. Légy szíves, töröld le a port a bútorok lábáról. —

Borzasztóan sok bútor volt, mind-egyiknek négy, sőt az igen ronda ebédlő-asztalnak öt lába. Ha a csoda folytán megmaradt kis insturziás bécsi frászal milleniumi ízlés szerint agyoncifrált faragványait törölgetem, ma is Terkára gondolok.

Aztán a beviszálás; magával vitt az akkor már létező Baththyány-csarnokba, meg az Anna-templom előtti szabad piacra. Oktatott az úru megválasztásának az az alkudozásnak a tudományára. Kiseb-

dolgokért négy-öt évesen egyedül is el-szalajtott.

Ilyen volt a paprika esete.

— Hozz légy szíves két-három szép húsos zöldbeprikát! — mondta és kiadta a kosztóérezes dobozból a rávalót.

Sértődötten állítottam haza:

— A kofanéni kinevetett! Hangosan nevetett rajtam, pedig udvariasan alkudtam! Azt mondta, két fillért adok neked három paprikát, jó lesz? Én meg azt válaszoltam: sajnos nem engedhetem meg magamnak. De három fillért két paprikát szívesen elviszek. —

Anyám elmosolyodott és megsimo-

gatta a buksimat, éppen szólni akart, de Terka rávillantotta Koppány-ivadék tekintetét.

— Egy-kétfő, moss kezét. Nem figyelmeztettek már, hogy aki pénzhez nyúl, mindig mosson utána kezét? Majd beszélj azzal a kofával!

Mivel sörégs ugrókéslelni valóm akadt a Corvin-érem, megfelfigyeltem a dologra. Este pedig — mindig sokáig futkorázta a gondolokat a fejemben el-alvás előtt — magamtól rájöttem, miért habozott a kofanén.

Amint felértem a hokedlű, Terka vett nekem (a saját pénzén) kis gyűrődésszkat nyújtófélát. A piacon árultak ilyesmit a cigányok, — ma is többetör lenne a Barbó-babónakál.

A különleges cukrász-süteményeket anyám készítette, de a hétköznapi kelt-, vagy pogácsésztésk Terka hárskörébe tartoztak.

Ilyenkor kölcsönt kötöttem s vártam, amíg egy jó marékkaál átrák az én kisdeszkámra. Aztán elmerültem gyúrтам, gyömöszöltem, maszatoáltam, földrejettem s felkapargattam, csináltam peracet, madarat bors-szemekek szépeket.

Illetve...magam is láttam, hogy nem annyira szépek.

Mégis a sütőben megkeltek, kiformálódtak, — vagyis Terka varázs-gyorsasággal kicsérelte a kis nyomorékokat épre, míg én neki háttal r e n d e s e n l elmosogattam a konyhaszkózeimet.

Ma azt hiszem, Terkának köszönhetőem, hogy soha, semmilyen munkától nem riadtam vissza, bátran fogtam bármibe, amit a Sors éppen elém rakott.

Terkának csinos kis szobája volt. Emlekszem aranyárga — talán cseresznyefa, fekete főlészlopokkal díszített ampír ágyúra. Meg az éjjeliszekrényén világító, foszforszákláló fehér művirágokra.

A TV-meteorológia főcíme ilyen tartalós: már, amint a bugyuta ifjú zseblámpával világított sárga selyemrőzsájával közelít szélifúta kedveséhez.

Terka senkit se fogadott a szobájában, pontosabban senkit se engedett oda be. Mindössze ketten látogatták. Az unokahúga, szép fiatal színésznő, meg az unokacsece, tüzőlőstész.

Ha vasárnap délutánonként "csak egy pohár vízért" kisarantam a konyhába, a fény azonnal félbehagyta a mondatot, s én megszégyenülten azonnal beakortortam.

A fiú vaskos tőrédre lítettett és mesélt. Persze nem életem vissza a vendégszerzetettel, egy kurta kis történet után magukrahagytam a rokonokat.

A lány olyan volt, mint a gázlámp, a fű, mint a kemence melege.

Teréz-napkor csinosan felöltözött Bekényi fivérem meg én, s maga Terka is. Fekete perzsapré-m-galléros télikabátot, kézzelvarrt finom bőrcipőt, fekete

gyapjú fejkendőtt vett magam. (Kevés ruhamefje volt, de az a legdrágább.)

Menülünk, gyalog át a Lánchídon a Teréz-várostrácsba.

Egy havas késődélutánra emlékszem: ritkaság-szombat ment október közepén a hó. A templom körül sátrak guggoltak, némelyikken petróleumlámpát, másikon kocsiqgyertyát hínbát a szél. A siltgesztenye állna, a mézesbúbas, a szűcs, a festett üvegpoárik, tarka vállködök, kislátók árusok és kacarászó, ölleköző párosokák — nagyon érdekes volt! Bekény — szüleim legnagyobb öröme —, trombitát kapott, én similabdát. A similabda vékony gumiszátat összefogott papírgombóc volt, vékony gumi a szára is, ezt a közepő ujra kellett hurkolni, s ugráltani a labdát úgy, hogy mindig az ember tenyerébe térjen vissza. Némi ügyesség és meglehetősen gyakorlat kellett hozzá. Bizony én gyakoroltam boldogan, míg hazabandukoltam a Corvin-térre. Pedig majd megdermedt a praclim, kesztyűben nem lehetett járszani.

Észre se vettem az út hosszát. A Lánchíd budai oroszlánja alatt sikerült! A labda engedelmesen visszatért félíg nyitott öklömbé. Sikercélény! Mit kezdene egy mai gyerek efféle játékszerrel?

Ahhoz, hogy Terkát, a cselédet igaz mivoltában mutassam be, még el kell mondanom egy ifjúkori történetet.

A szerbek már "bejöttek" Szabadkára, apámak laktanya-fogságban tartották abban a hitben, hogy mégis felesküszik Szerbiára és átveszi a Törvényeszk irányítását (szükségük volt vezető értelmiségiekre, nem készültek fel Trianon újandékozó kedvére), s egyelőre anyámékat se zsupolták ki.

Egy derős délutánon Terka sétálni ment a kis Bekényvel. Bekény botladozva totyogott, Terka elnézegette a kirakatoakat. Rővidesen észrevette az őt követő szerb tisztet.

Karjára kapta a kislíut s meggyorsította a lépteit. Amúdi is inkább, mert intó jelekből arra következtetett, hogy jó lesz mihamarább othon lenni.

A szerb ifjú ezt amolyan "menekülők, fogj meg" kacér játéknak vélte, s rákapcsolt.

Terka közben észlelte, hogy most már úgyis teljesen mindegy... Megállt.

— Nagyon-nagyon szép... — bátorodott fel a tisztcsaka híányos magyar nyelvtudásával, Terkára bámulva, de a gyerekre mutatva. Terka felvillanította Koppány-ivadék mosolyát.

— Akarsz ölelni? — kérdezte ugyan-csak híányos bunyevidé nyelvtudásával.

A férfi elvigyorodott. Már emelte is a két fehér szarvasbőr-kesztyűs kezét. Terka gyengéden belehelyezte a bősjan gagyoriszó apróságot.

A fehér szarvasbőr-kesztyűk tele lettek a drága kis bébi melléskermékével (még nem létezett Pampers-pelenka) majd cseppenés a pantallóra, csurranás a csillós csizmákra.

— Megjéjned? Mitől? Ugyan, vitézúr, csak rószavil!

Mondanom se kell: a megismerkedésből nem lett frigy.

Ez volt Terkának, a cselédnek magánborszija bebörtönzött gazdjáért.

Pedig — a kutyafáját — de fess legegny volt az a szerb tiszt...

Külley Lea

A lámpástól az elektromos áramig

II. rész

Beszégetés Hiezl Józseffel a DÉMÁSZ Rt. bajai üzletigazgatójának vezetőjével

— A DÉMÁSZ vállalat 1951-es megalakulását követően, milyen változásokon ment keresztül az áramszolgáltatás a térségben?

A DÉMÁSZ létrejöttével a bajai áramszolgáltató feladatai nem változtak meg, mivel a kivitelezés, üzemeltetés és

értékesítés folyamata továbbra is feladatunk maradt.

A szegedi központ elsősorban irányító, gazdálkodó és ellenőrző tevékenységet folytatott. Tulajdonképpen az országos központ decentralizálásáról volt szó, hiszen a villamosenergia forgalom olyan átterben nőt, hogy ezen folyamatok kézbeartása mind több akadályba ütközött.

1951-től napjainkig a villamosenergia fogyasztók száma 4,6-szeresére, a fogyasztás 48-szorosára növekedett térségünkben.

Folytatás a 6. oldalon

Folytatás az 5. oldalról

Ennek négy jelentős szakaszát különböztethetjük meg:

1951-63-ig a faluvillamosítás.

1963-tól a 70-es évek közepéig a mezőgazdaság, a 70-es évektől a 80-as évek végéig az ipartelepítés határozza meg a villamosenergia igényeket, e ezen harmadik szakasz időtartama esik az energiatudomány technológiájának megjelenése a mezőgazdasághoz is. Egyértelműen látható, hogy ez a három fejlődési szakasz a mennyiségi növekedési időszakok.

Az 1980-as évek második felétől — a negyedik szakaszban — a szolgáltatás minőségi fejlesztéséről beszélhetünk. Nagyon remélem, hogy ez észlelhető is munkánknál.

— A bajai állampolgár láthatja, hogy a DÉMASZ Rt. bajai üzletgazdasága Deák Ferenc utca 3.sz. alatti székházának épülete minden időben rendben tartott. Az is észlelhető, hogy az utóbbi időszakban az építmény belső harmóniája, esztétikusabb tétele érdekében is tetek intézkedéseket. Valamiféle tudatos törekvés tapasztalható egy kép kialakítására annak érdekében, hogy a lakosság könnyen azonosíthatja a céget. Védjegy jellegű rajz, új korszerű bútorzati berendezés, meghatározott színek kiválasztása, cégszázlók, egységes betűtípusok stb. keltnék olyan asszociációk, hogy a vállalat működése nyereséges — ilyen célra is jut pénz —, másrészt elkezdtek egy tudatos arculatteremtést. Kérem beszéljen ezekről a dolgokról.

Ezt az épületet az akkor Gáz- és Villamosüzem 1926-ban kapta a városától. Úgy gondolom — mivel a város egyik lezseb épületéről van szó —, hogy a mindenkori tulajdonosnak kötelessége azt olyan formában megőrizni, hogy ezzel is gazdagítsa városunk arculatát. Valóban nagyon sokat költöttünk a felújításra, többet mint amennyi abban az időben egy új épület ára, de úgy vélem a fenntartás miatt ez megérte. Az épület kívülről is, belülről is megfelelő funkciójának.

Orülök, hogy észrevehető az egységes arculata való törekvést, hiszen ennek kialakításában még nagyon az út kezdetén járunk. Térésünkön rendezeljük egy vizuális arculattervet, amely valamennyi munkatársunk számára iránymutató és követendő. Mivel ez a tevékenységünk tudatos és nem ad hoc jellegű, többletköltséget nem okoz, esetenként csökkenti költségeinket.

Az áramszolgáltató egy megfoghatatlan szolgáltatást értékesít, melynek kipróbálására a vásárlónak nincs módja a vásárlás előtt, ezért létfontosságú a szolgáltatás igénybevétele előtt a bizalom megszerzése. Bár az áramszolgáltatás egy természetes monopólium, bizonyos területeken mi is versenyhelyzetben vagyunk

más szolgáltatókkal, s így a szolgáltatások színvonalának növelésével próbáljuk ügyfeleink elismerését kivívni.

— Igazoltam úr! Tudommal Ön a különböző elnevezésekkel folyamatosan működő áramot szolgáltató bajai vállalat hatodik vezetője. Kérem adjon rövid tájékoztatást arról, milyen fontosabb villamati eredmények fűződnek a bajai üzletgazdaság 67 éves működéséhez? Melyek ennek az időszaknak a legfontosabb eredményei a hálózatfejlesztésben, a növekvő fogyasztás melletti zavartalan áramellátásban, a biztonsági eszközök fejlesztésében stb., és milyen irányban fejlődnek a fogyasztási igények?

Természetesen Bajával és vonzáskörzetével összefüggésben.

Már az első kérdés kapcsán nagyvonalakban vázoltam a főbb fejlődési szakaszokat, melyet megelőző időszak a hőskorok tekinthető, de villamosenergia-forgalom tekintetében jelentéktelen.

A bajai üzletgazdaság ellátási területéhez 4400 km² tartozik, kirendeltségeink vannak Kalocsa, Kiskőrös, Kiskunhalas és Bácsalmás városokban is. 120 ezer háztartási fogyasztó kényelméről gondoskodunk. Villamosenergiát az országos hálózatról kapunk, fő irányok Mohács-Kiskunhalas-Szeged ill. Paks-Kalocsa, Kalocsa-Kiskőrös 120 ezer voltos távvezetékai.

A városok közelében nagytejesítményű transzformátorállomások csökkentik a feszültséget belterületen is szállítható szintre. Több mint 2000 km középvezetési és közel ugyanennyi kiserővezetési — a lakóházakhoz elvezető — hálózatot üzemeltetünk 430 munkatársammal.

Térésünk elsősorban mezőgazdasági jellegű, így sok kisebb mezőgazdasági fogyasztóknak volt ill. van, míg a nagy ipari üzemek száma igen csekély, különösen az utóbbi időben. Jelentősebb fogyasztóink is mint a Bácsús Rt. vagy Hűtőipari Rt., a mezőgazdasági termeléshez kötődnek. Figyelembe véve a rendelkezésünkre álló technikát igyekszünk az üzemszervi esetek számát minimalisra csökkenteni, de mivel ebben az időjárás "partnerünk", a mi feladatunk elsősorban a bekövetkező hibák minél gyorsabban történő elhárítása. Ennek érdekében fejlesztjük állandóan járműparkunkat is. A villany-szerelőink részére a legkorszerűbb biztonságtechnikai eszközök állnak rendelkezésre, s talán ennek is köszönhető, hogy komolyabb villamos balesetünk régen volt.

— Nem olcsó a villanyáram-szolgáltatás. Nem lehetne-e a monopóliumhelyzetben lévő szolgáltató cégnek humánusabb tarifapolitikája ebben az elszegényedő országban, amikor sokan ki sem tudják fizetni a villanyzárlat? Milyen szem-

pontok alapján állapítják meg az áramdíjakat és mennyi kb. a behajthatatlan számlák összege?

Magyarországon a villamosenergia árát és a tarifát nem az áramszolgáltató vállalatok határozzák meg. A villamosenergia ára háztartási tarifacsoportban még lényegesen kevesebb mint a költés, mivel azonban ez szociálpolitikai kérdés, a jelenlegi kereseti viszonyok között ez megemelési kompenzáls nélkül nem lehet. A redlős ár 8-10 Ft körül mozogva, mely árkülönbséget ma az egyéb fogyasztók árrésében találhatjuk meg. Úgy gondolom ez hosszú távon nem tartható, hiszen az egyéb energiatípusok a tényleges költségek jelennek meg a valós felhasználóknál.

Fogyasztóink számához viszonyítva a nem fizetők száma igen alacsony, azok száma akik ténylegesen nem képesek az elfogyasztott áramot kifizetni 650-700 család. Az ő érdekeltek az önkormányzatok tehetnének, az ő példaként Kiskunhalast említhetném ahol önkormányzati bírónal egyenlítik ki az áramdíjat a fizetni nem tudók részére.

Havi villamosenergia árbevételünk 2,5 milliárd Ft nagyságrendű az ipari és háztartási fogyasztóink átlagos tartózkodási 16-20 millió Ft. Mivel nekünk a villamosenergiaért mindig ki kell fizetnünk, a folyamatos fizető fogyasztóink energiaellátásának biztonsága érdekében az eladott áram értékehez hozzá kell jutnunk.

— Tártylagosan meg kell mondanom, hogy a díjbérszold munkájával kifogóak is voltak a lakosság részéről. Munkaidőben keresgéltek a számlával a fogyasztókat, nem hagyták értesítést mikor mennek villanyórát leolvasni, illetve díjat beszélni, csak olyan cédlut, hogy az ún. "fogadónapjára" kell kimenni a szolgáltatóhoz és ott fizetni stb. Személyes tapasztalataimra hivatkozva írtam is erről 1992. decemberében csipkelődő újságírók. Azóta egyéni tapasztalataim jök. Mi a helyzet Ön szerint, megszűntek ezek a riasztó tünetek?

Amikor a szolgáltatás színvonalának növeléséről beszéltem elsősorban erre gondoltam. Nagyon sok energiát, s főleg pénzt fordítottunk munkatársaink képzésére, amelyben tudatosítottuk, hogy milyen szolgáltatások azok, amelyeket az ügyfeleink elvárhatnak tőlünk.

Korszerűsítettük a bérézési rendszerünket, hogy pénzbeszedőinket érdekelte tegyék a helyszíni beszédésben. A kialakult életszűkra miatt itt találkoznak szembe a legtöbb problémával. Meggyőződésem, hogy a jövőben csökkenteni kell a készpénzes fizetési módokat és a folyószámlás átutalásokat a jövő, még ha ehhez érkezővényt is kell egy új villamosenergia-törvény megjelenése után adnunk.

Az eredetileg XVIII századi keseli barokk stílusú, majd a XIX. században a romantika elzése szerinti átépítettségű emeletes saroképület, az egykori Latinovits-féle ház. Amikor a város megvásárolta, hátsó épületrésze még földszintes volt. Alsó szintjén voltak városi közismek irodái, emeletén lakott a polgármester.

Különböző tréningeken képezzük munkatársainkat az ügyfelekkel való bánásmódról és személyes példamutatással is próbátunk terjesztési egy bizonyos vállalati kultúrát.

Nagyon remélem, hogy az a fejlődés, amelyet Ön tapasztalt nem egyedi, és hosszútávú javulást eredményez.

– Melyek fejlesztéseik –kiemelve a közvilágítást – legfontosabb tervei a következő időszakokra, különös tekintettel arra, hogy 1996-ban lesz Baja városá nyilvánításának 300 éves évfordulója?

A közvilágítás bővítése, fejlesztése önkormányzati feladat. Az áramszolgáltató üzemelteti a közvilágítást. A mi feladatunk az, hogy ha egy meglévő lámpa nem világít. Kiemelt feladatként kezeljük a közvilágítás javítását, de sajnos 1990-től Baján megszűnt az a korábbi gyakorlat, hogy évente fél-fél millió Ft-tal a város korszerűsítette közvilágítási lámpáit, s így fokozottan lemaradt környezetéhez képest. Sajná lehetőségeinken belül különböző megoldásokat javasoltunk, de önmagunk nem tudunk jelentős előre lépést tenni.

Egyéb vonatkozásban a legfontosabb fejlesztést 1993-ban végeztünk a város érdekében, mivel Csétalján 140 millió Ft-os költséggel építettünk egy alálomást, amely leválasztva a déli országútról a bajai alálom-

másról jelentős terheléscsökkenést eredményezett a Szegedi úti alálomában.

– Végül azt kérdezem, hogyan készülnek a szegedi fűző révén 100 évesé való DÉMÁSZ Rt. jövő évi centenáriumának megünneplésére?

A 100. évforduló megünneplésének módja tervezés szintjén áll, jelenleg az elképzelések összegzése folyik, melyek szelektálása még nem történt meg. Annnyit biztosan tudok, hogy az ünnepségsorozat-

ba beépül a város villamosenergia ellátásának 70. évfordulója.

Remélem, hogy a részletekről lesz módomban a későbbiekben is a város lakosságát tájékoztatni.

Bárdi Tibor

Ezton is köszönjük a DÉMÁSZ RT-nek a Bajai Honpolgár megjelenéséhez nyújtott támogatását.

(a Kuratórium)

A gemenci táj cincérei

Gemenc a Sió-török mellett egy gazdagmúlt, ősi erdősz-kerület helyi-népi neve, egykoron vadászat-vadgazálkodás központja. Ma névadója a Siótól Bátág terjedő Duna szakasz két partján fennmaradt ártéri erdő tájon létesült Gemenci Tájvédelmi Körzetnek. A táj 1977 óta természetvédelem alatt áll. Területe közel 18.000 ha, ebből 12.000 ha erdő. A tájon

belül ismertebb erdőszkerületek-erdőtömbök: a Sió mellett: Taplós, Ódga, Sáros, Háfód, Felsőgemenc; a Duna jobb partján: Gemenc, Feketeerdő, Buvat, Szömfova, Gyöngyösoldal, Lassi, Veránka, Nagy-Kisrezeti, Cserta, Koppány, Pörboly, Gyűrűsalj, ill. a balparton: Koppány, Pandúr.

Folytatás a 8. oldalon

Folytatás a 7. oldalról

SÍÓ (1960, 1961) növényföldrajzi beosztása a tőjat az alföldi flórávidék (Eupannonicum) mezőföldi flórájársánál (Colocense) tárgyalja. A terület az erdőzsuppe klímájában a 48 és 50 %-ot jelző júliusi 14 órai légnedvességi határon található. Átl. évi csapadék 568 mm, évi hőmérsékleti átlag 10,6 °C, téli hőmérsékleti minimum -13,9 °C, nyári maximum 35,1 °C. Erdőártsók intrazonális — edafikus erők, amelyek elsődlegesen a víz által befolyásoltak.

a. Fűzfaligetec, vagy puhafa ligeterdők

b. Tölgy-, kőrís-, szil keményfás ligeterdők.

Fajeloszlás: tölgy 13,7 %, kőrís 13,9 %, dió 6,6 %, egyéb 60,3 %, nemes nyár 27,3 %, hazai nyár 16,6 %, fűz 15,6 %.

A folyamszabályozási, vírendezési munkák hatására — a Holtgát lassú feltöltődésével, azok lefűződésével — határozott élőhelyváltozást folyamat kezdődött meg, legjelentősebb a humid, vizenyős területek csökkenése. A változásra legérzékenyebben a magasabbrendű növények reagálnak, nem kevés problémát okozva a területen gazdálkodó erdőgazdálkodóknak.

Jelen dolgozat célja egyrészt adalék a gemenci táj gazdag élővilágának megismeréséhez, másrészt a természetjárók részére segítség ezen rendkívül érdekes és színes állatcsoport elterjedését, szokásait tanulmányozásához, mely végső fokon a megővőhatást segítheti elő. A növényevő cincérek bizonyos értelemben bioindikátorok is tekinthetők, hiszen a növényekhez, magasabbrendű gerinces állatokhoz érzékenyen reagálnak a környezeti minőségének változásaira.

A cincérek (Cerambycidae) az izeltállatok (Arthropoda) törzsébe, a rovarok (Insecta) osztályába, a bogarak (Coleoptera) rendjébe tartozó család. A köznevelés mint karcsútestű, hosszúcsipű — nagybajuszú-, élénkzsinórt bogarak ismernek; megfogva, cirpelt hangot hallatnak. A családhoz tartozó valamennyi faj jellemző, hogy lárváik rejtetten, növények belsejében élnek. A fajok életmódja, tápnövénye — ennek megfelelően az életük — igen eltérő, de az az egyes fajukra jellemző. Kifejlődésük teljes átalakulás (holometamorfózis) történik. Egy generáció kifejlődéséhez 1 évnél hosszabb idő (2–3 év) szükséges, kedvezőtlen körülmények között ez kitolódhat. A petéitől kikelt lárváiban (xilofág), a fa különböző részében, a törzsben, a kéregben, a gyökerekben, más fajok lágyzárú növények, dudvák, fűfélék szárában vagy gyökereiben fejlődnek. A lárvák csontszűkek, hosszúcsipűk, puhatestűek, lábatlanok, erős kitines fejjel. A lárvából a teljes kifejlődés ugrászerűen követe-

zik be egy nyugalmi állapot (bábállapot) állapotába. A lárvá a bőbőlcésőt általában a tápnövényben, a fa különböző helyén, kéregben, magában a fában, a gyökérben bábózódozó fajok is. Az imágók — kifejlített állatok — általában tavasszal, a nyár elején jelennek meg. A bábólt előbőlt állatok nem vedlenek és természetesen már nem is növekednek. Életartamuk néhány naptól egy-két hónapig terjed. Az imágók a fajokra jellemzően igen változatos életmódot folytatnak. A fajok többsége napfény-, melegkedvelő, mások alkonyati-éjjeli állatok, nappal elrejtőznek. Egy részük virágot látogat, mások a fák kifolyó nedvét nyalogatják, egyesek az ivarérettség előéréig levelekkel táplálkoznak, vagy egyszerűen farakatokon futkóznak. Egyes fajok repülni nem tudnak, a talajon gyalognak. Feltűnő az egyes fajok imágói közötti méretkülönbség. Míg a legnagyobb testű fajok elérhetik a 25–60 mm-t (Cerambyx, Megopis), a legkisebbek alig 3–6 mm-esek (Tetrops, Natrix).

A cincérek többsége gazdasági szempontból károsító, lárváik kochadó, vagy száraz fában élnek, ill. másodlagos károsítók, pterakás cöljából a száradásnak indult, fiziológiailag legyengült fákat keresik fel. Egyesek a farészek átfurakításával műszaki-technikai kárt okoznak. Kisebbségi monofág — egy gazdanövényhez ragaszkodók — (Oberea), mások polifágok, a gazdanövény több faját, ill. többféle lágyzárú növény, dudva is lehet.

A cincérek az egész földkerekségen elterjedtek, az eddig leírt fajok száma meghaladja a 20.000-t. KASZAB (1971) Magyarországáról 206 cincérfajt írt le, azóta ez a szám 5-tel bővült, ebből a gemenci tájon 66 fajt megtaláltak.

A GYŰJTŐT FAJOK JEGYZÉKE

A fűzfájást az imágók tartózkodási helye szerinti csoportosításban adom meg. A dolgozat egyik célját elősegítendő az ilyen csoportokba történő beosztás az állat megfigyelését, gyűjtését könnyíti meg. Az imágók rövid életének fő tevékenysége a kopuláció és a pterakás, azaz ezeken a helyeken együtt tartózkodók mindkét ivari állat. MEDVEGY (1987) a kopuláció helye szerint a cincéreket négy csoportba sorolta:

I. A kopuláció a tápnövény pterakásnak alkalmas részén (pl. fatörzsön, ágakon) történik

II. A kopuláció a tápnövény levelein, fiatal hajtásain, esetleg virágain történik

III. A kopuláció az élőhely környékén található egyéb virágokon, hajtásokon (nemcsak a tápnövényén) történik

IV. A kopuláció a talajon történik

A fűzfájást részben saját, részben MEHL.MANN Imre gyűjtőitárs gyűjtésmé- nye alapján állítottam össze.

A latin név után az állat magyar nevét MÓCZÁR (1969), ill. MEDVEGY (1987) javaslata alapján tüntetem fel. KASZAB (1971) adatainak felhasználásával megadom az imágó átlagos nagyságát mm-ben, a rajzaisi időt, a tápnövényt. A tápnövényről alkalmanként rövidítések Tölgy, Sz. szil, J. juhar, eKl egy kemény lomb, általában több faját, Ny nyír, Fű fűz. A dudva-cincéreknél a legjellemzőbb tápnövény.

I. CSOPORT

Megopis scabrioris SCOP. — Diofac. 22–56, VII–VIII, Ny-F6-eKl, alkonyati. — Priorus coriarius L. — Cs6sz. 19–45, VI–IX, T-eKl. (egy példányt kaptam Gemenc lélőhelyen, további igazolás szükséges). — Cerambyx cerdo L. — Nagy h6sc. 25–55, VI–VII, T-n6ha eKl-F6, hagyásfűz, alkonyati. — Acinopalpis gracilis KFFNY. — Kecs. szelmes. 7–12, P6rb6ly 69 VI. 5. repl6lt. T-eKl. — Aromia moschata L. — P6zsmc. 13–34, V–VII, F6. — Anisartor barbipes SCHRANK — Sz6f6cs. c. 6–11, Baja-T6r sz. 88 VI. 15 2 pl., 91 VI. 11, sér6lt Celsitz 6t6z6rd6l. — Rhopalopus clavipes FABR. — Feketel6d6s f6c. 8–14, mint el6b6li. — Phymatodes testaceus L. — V6ltoz6kony korong. 6–17, V–VI, T. — Xylotrechus rusticus L. — Eg6rsz6ln6 dar6zsc. 9–20, V–VI, Ny-F6-T. — Xylotrechus antilope SCH6NH. — F6rge dar6zsc. 8–14, V–VI, T. — Plagionotus detritus L. S6rg6far6 dar6zsc. 10–19, V–VI, T. — Plagionotus arcuatus L. — B6rsony dar6zsc. 10–22, V–VI, T-eKl. — Acanthoderes clavipes SCHRANK — Tarka c. 10–16, V–VI, T-eKl-Ny-F6. — Lipus nebulosus L. — Gesztc. 6–10, V–VI, Sz-eKl-T. — Mesosa curculionides L. — Szemf6ltos c. 10–17, V–VI, T-Sz-eKl-Ny-F6. — Mesosa nebulosa FABR. — K6d6foltos c. 9–14, IV–V, T-Sz-eKl-F6.

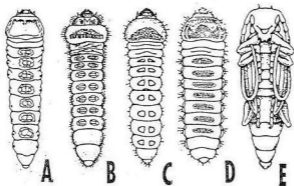
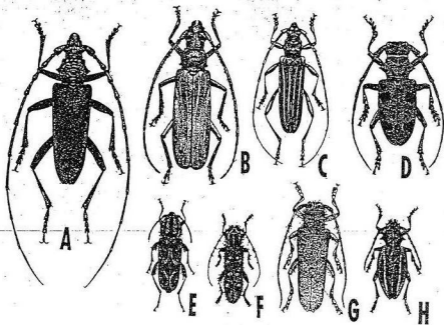
II. CSOPORT

a. F6han 6l6rk:

Saperda carcharias L. — Nagy ny6rf6c. 22–31, VI–VII, Ny-t6ben. — Saperda populina L. — Kis ny6rf6c. 8–14, V–VI, Ny-hajts6kban. — Saperda scalaris L. — L6trac. 13–20, leg. Mehl. Ver6nika 63 VI. 16. 77 V. 13. eKl. — Saperda perforata PALL. — D6szes ny6rf6c. 12–20, leg. Mehl. Pandur 51 Vlny6r6rl. — Saperda punctata L. — Pettesz6c. 12–17, P6rb6ly 85 VI. 4. Ver6nika 89 V. 26. Mehl.: P6rb6ly 50 VII. Cserta 52 V., Ver6nika 64 VI. 28 – 2 pl. Sz. — Menesia bipunctata ZOUBK. 5–7, Als6p6rb6ly 61 V.20, f6z6g6b6l ki-nevelve. — Oberea linearis L. — Mogy6f6r6c. 11–14, V–VII, mogy6f6r. — Tetrops praesta L. — N6gyszem6c. c. 3–5, IV–V, gy6m6l6cs-T-Sz.

b. L6gysz6r6s növényekben 6l6k:

Folytatás a 10. oldalon

Folytatás a 8. oldalról

Agapanthia violacea FABR. — Kék bogáncs. 6-13, V-VI. — Agapanthia villosoviridescens DE GEHR. — Pehér-gyűrűs bogáncs. 10-22, V-VI, családon. — Agapanthia cardui L. — Sávós bogáncs. 6-13, V-VI. — Calamobius filum ROSSI — Szalmac. 5-11, V-VI, tarackbúza, gyakori. — Theophilaea cylindricollis PIC — Hengersz szalmac. 7-10, V-VI, tarackbúza, perje, gyakori. — Phytocia nigripes VOET — Fekete-fejű c. 10-16, V-VI. — Phytocia nigricornis FABR. — Űrtöm. 6-12, V-VI. — Phytocia icterica SCHALL. — Mirokoc. 5-12, V-VI. — Phytocia cylindrica L. — Medvelapuc. 6-11, IV-VI, Daucus. — Phitocia pustulata SCHRANK — Parányi fűc. 6-9, IV-V, cikcarkar. — Phitocia coeruleasens SCOP. — Kigyószisz. 8-14, V-VI, Kigyószisz. — Oberes euphorbiae GERM. — Kutajtyeje. 13-19, V-VI, Euphorbia palustris. — Oberes erythrocephala SCHRANK — Pírosgyűjtő kutajtye. 9-11, V-VI, Euphorbia cyparissias.

III. CSOPORT

Rhagium scyophanta SCHRANK — Tölgyes-övösics. 16-26, V-VI, T-eKl, virágzó cserjéken, bűfán. — Stenocerus meridianus L. — Fűzc. 12-25, V-VI, Fű-póllig, virágzó cserjéken. — Acmaeops collaris L. — Vörösnagy virág. 7-9, V-VI, T-eKl. — Corodera villosa HEYD. — Bezonos cserje. 8-11, V-VI, valószerű. — Grammoptera ruficornis FABR. — Galagonyc. 4-7, IV-V, J-Fű-eKl. — Leptura livida FABR. — Barnás virág. 6-9, V-VI, életmódja alig ismert. — Leptura fulva DE GEHR. — Vörhenyes virág. 10-14, VII, életmódja nem ismert. — Strangalia quadrifasciata L. — Feketeszerű szalagoc. 11-19, VI-VIII, Fű-Ny. — Strangalia melanura L. — Feketevégi karcóc. 7-9, V-VI, T-J. — Strangalia lbfasciata O.F.MÜLLER — Kévbős karcóc. 6-11, V-VI, eKl. — Strangalia nigra L. — Fekete karcóc. 6-9, VI-VII, eKl. — Cerambyx Scopoli FUESSL. — Kis hűc. 17-30, V-VI, eKl, faraktokon is. — Stenopterus flavicornis KUST. — Sárgacápé keskenyfedőc. 10-14, VI-VII, tőpövénye ismeretlen. Melochrus umbellatarum SCHREB. — Apró légy. 5-8, V-VI, cserjék. — Clytus arietis L. — Közönséges darázs. 6-14, V-VI, T-eKl, faraktokon is. — Plagionotus floralis PALL. — Lucernac. 8-16, V-VII, lucerna gyökereiben. — Chlorophorus varius O.F.MÜLLER — Dízses darázs. 8-14, VI-VII, eKl, cikcarkarok. — Chlorophorus sartor FABR. — Feketeállító darázs. 5-9, VI-VIII, eKl. — Chlorophorus figuratus SCOP. — Rajzos darázs. 7-13, VI-VII, T-Ny-Fű-eKl.

IV. CSOPORT

Lamia textor L. — Takács. 14-32,

IV-VI, Fű-Ny gyökér-gyökfőben, alkotást. A IV-ik csoport egyetlen képviselője, mely repülni tud, a többi nem. — Morimus funereus MULS. — Gyász. 20-38, VI-VIII, T-Ny gyökereiben. Öreg fák törzsén, talajon. — Dorcadion aethiops SCOP. — Fekete gyalog. 15-26, IV-V, fűgyökerek között él. — Dorcadion fulvum SCOP. — Barna gyalog. 16-22, életmód mint előbb. — Dorcadion Scopoli HERBST — Nyolcszagos gyalog, életmód mint előzők. — Neodacodion bilineatum GERM. — Kétszagos földic. 11-14, V-VI, az előző fajjal együtt.

FAUNISZTIKAI ÉRTÉKELÉS

A mezei cincérfaunáját 36 nem 66 faj alkotja. Tölgy és egyéb lombosfa ill. cserje a gazdanövénye 35 fajnak, polifágok, ebből nyár és fűzben is megél 11 faj; nyár-fűz a tőpövénye 10 fajnak, míg különböző légszárú növényben él 18 faj. Ismeretlen 3 faj életmódja.

Feltűnő a sztyepp-erdősztépep elemek magas részaránya, 51 faj szárazság-kevelő, ill. közömbös. 15 faj nedveskedőkevelő, melyeknél a mikroklimatikus tényezők erősebben dominálnak, a hullámterek jellegzetes cincérei.

Említést érdemelnek a magyar faunában ritka és kevés helyről előkerült cincérek közül a következők:

Leptura fulva DE GEER, Stenopterus flavicornis KUST, Strangalia quadrifasciata L. virágítógatók, többek közt Solidago- ill. Asclepiasról gyűjtődtek. Menesia bipunctata ZOUBK. 1 példányt fűzgyőlő

neveltem ki. Alisartron barbipes SCHRANK sérült Celthiopsis törzseről. Calamobius filum ROSSI, Theophilaea cylindricollis PIC mindkettő az utóbbi években tömegesen rajzik. Saperda punctata L. száradék szilva rakatokról, szárványosan. Neodacodion bilineatum GERM. nyílt területeken, fű között mászkál. Axinopalpis gracilis KRYN. Repült.

A fajlista nem teljes, céltudatos kutatásunkkal a tőp cincérfaunája bővíthető. Reméltem frásommal sikerült felkeltene néhány fiatal érdeklődését, akik saját gyönyörűségükre — a tudomány javára — csatlakoznak a természeti értékeink csodáinak, tisztelőinek, megfigyelőinek, végsőfokon azok védőinek táborához.

ÁBRAJEGYZÉK

A mezei tőp néhány jellemző cincére (zárójelben a természetes nagyságuk mm-ben)

A. Nagy hűcincér (25-55), B. Diófacincér (22-56), C. Pézsmacincér (13-34), D. Gyászacincér (20-38), E. Egérszűnő darázscincér (9-20), F. Kis nyárfacincér (8-14), G. Nagy nyárfacincér (22-31), H. Kétszagos földicincér (11-14) (KASZAB után).

Cincérlárvák ill. cincérbáb típusok

A. Nagy hűcincér, B. Pézsmacincér, C. Egérszűnő darázscincér, D. Kis nyárfacincér lárvái, E. Nyárfacincér báb. (KASZAB után)

Palotás Ferenc

ÖT SZOMORÚ ÉNEK

A törökök által feldúlt hazánkba a szinte elnéptelenedett vidékekre a 18. század közepén német telepesek hozták be, akik az elhagyott tájakon, többek között a Bácskában, a Bántásban, Tolnában óriási emberlázokat árán virágzó kultúrát teremtettek és falvak sztráit építették fel. Az első nemzedéknek a halál (Tod), a másodiknak a nékülözés (Not), és csak a harmadiknak jutott a kenyér (Brot) osztályrésze.

Ezek az emberek két évszázadon át kora hajnalban és este a tisztántartott állatokkal gondozták, napközben pedig a szántóföldön, a szőlőben, az erdőben és a réten dolgoztak. Ünnepnapokon pedig kulturális hagyományaikat ápolták, és adták tovább a következő nemzedéknek.

A haza védelmében is bőszösen ontották vértüket. Csak el kell olvasnunk a volt német falvakban az 1. és 2. világháború halottainak névsorát a felállított hősi emlékműveken.

A 30-as évek népi írói, éltükön Szabó Dezsővel — akik a hazai németek kitele-

pítését elméletben előkészítették — minderről nem vettek tudomást. "Batyuvál jöttek, batyuvál távoznak!" volt a nacionalista jelszavuk.

A falvakban szinte kizárólag — egy-két iparost kivéve — kézeke földművelő emberek voltak.

De a föld népe mellett 1300 építész, festő, grafikus, szobrász, művész, arany- és kerámiaipari, orgonaszó, keramikai, szőnyeg- és énekes- és muzsikusi, író és műfordító is gyarapította a magyar vérokok irodalmi, zenei, építészeti, kulturális és színházi életét.

1946/47-ben ennek a szorgalmas népnek nagyrészt marhavagyonokban Németországba kitelepítették. A németek akkori máltyes nyomorát ezzel a kolduz szegényen érkező embertömeggel is fokozni kívánták. Nem így történt! Már 1964-ben magam láttam Württembergben, hogy a kitelepített vasúti "svab" — akik nagy háza, teherautója, traktora, Mercedes, feleségének bogárrátó VW-ja és gyönyörűen megművelt földje volt.

Azóta már két háza is van. Persze emeletes.

Nóde, most nem is érőli, hanem más-ról kívánok írni.

Ami a hazai németek népi kultúrájának illeti, sok egyéb prózai hagyományok mellett sok ezer népdallal is szórakoztatták egymást. Az énekek nagy részét német hazájukból hozták maguikkal, és Elsassból is, ahogyan Josef Leffitz háromkötetes munkája "Das Volkslied im Elsass" alapján megállapíthattam. Sok műdalt is népdalként énekeltek, ahogyan a magyar nép is sok Petőfi és Tóth Kálmán éneket népdalként vett át.

Sok ének már itt az új hazában magyar és szláv hatásra keletkezett, ez más népeknél is a természetes kölcsönhatás eredménye.

Külön csoportba kell sorolnunk azokat a vitathatatlanul egyszerű népi hangvételű dalokat, amelyek az 1946/47-es kitelepítés éveiben az egész országban születtek meg. E dalok felvétele és feldolgozása után — amelyek még ma is feizaklatnak — mindig feltettem a kérdést és kérdezem még ma is:

Ezek az emberek valóban hazatértek voltak? Vagy csak egy félvesztett diktatóra áldozatai?

Rejtély számomra ma is, hogy egy mindenerőből kifosztott és jogfosztott német népcsoport ősi lelkéből hogyan szólalhatott meg egyszerre a négyesoros, csupán a szeretett hazája elvesztése miatti és iránti fájdalom?

Mert egy biztos, hogy az utóra kidobott hímestűzi asszony nem utazott el Csévolyra, egy másik kifosztott sorstársához, hogy na most énekeljünk együtt. Azt hiszem, hogy csupán a végvesztély lélekharangja szólalt meg!

Mert hogy a lélek elrejtettebb zugában mi is történik, ma még nem tudjuk.

Ezekből a sokszor szívbeemarkoló énekekből csupán ötöt mutatok be.

Wir armen Schwaben

— Liebe Frau Gert, könnten Sie mir sagen, wie dieses Lied entstanden ist?

— Ja, das ist von Minute' zu Minute' entstanden. Wir haben Mehlspeise gemacht für die Russen, für die russische Soldaten, wir mussten so Robotarbeiten machen. Und da hat die eise angefangen, (zu einer bekannten Melodie) etwas gesagt und dann die anderen auch. Auf einmal war das Lied schon fertig. Und so haben wir das gesungen, und zuletzt dann im ganzen Dorf. Ja, das war unser Leben.

— Ja und was haben die Russen dazu gesagt?

— Die waren nicht dort, die haben das nicht gehört.

Wir haben freitig bearbeit'

Bei Tag und bei der Nacht,

!Uns Hab und Gut erspartet

Von unsrer eigener Kraft!..!

Wir ar - men Schwaben - in Un - garn,

Wir stehn un - glück - lich da.

Wir ha - ben kei - ne Hei - mat,

Und kei - ne Hil - fe mehr.

Die Tür wird uns verschlossen

Vor unsrem eignen Haus,

!Daßir standen unsre Männer

im Schützengraben drauß'..!

Wir werden nicht verzagen,

Wenn wir im Getto sind,

!Gott wird uns nicht verlassen,

Wenn wir ihm treu sind..!

Annamaria Gert, 64 — Jng!

Mi szegény svábok

— Kedves Gertné, elmondhatná, hogyan keletkezett ez az ének?

— Igen, ez néhány perc alatt született meg. Tésztát gyúrtunk az oroszoknak, az orosz katonáknak, robotolnunk kellett. És az egyik Ússzony elkezdte, mondott néhány szót — egy ismerős dallamra — és erre fel a másik is. Egyszerre készen volt az ének. Így aztán közben énekeltek, és végül a dal az egész faluban felhangzott. Igen, ilyen volt az életünk.

— Na és mit szóltak ehhez az oroszok?

— Azok nem voltak ott,ők nem hallották.

Mi szegény svábok Magyarországon

Boldogtalannal állunk itt.

!Nincs már hazánk,

De segítséünk sincs..!

Szorgalmasan dolgoztunk

Nappal és éjjel,

!Vagyont takarítottunk meg

Saját erőnkkel..!

Saját házukban

Zárták be előtűnt az ajtó,

!Észre álltak férjeink

Odakint a lövészárokban..!

Nem estünk kétségbe,

Ha a lágérbán leszünk,

!Isten nem hagy el bennünket,

Ha hűségesek maradunk Hozzá..!

!Gert Annamária, 64 — Gyöng!

In der Heimat wohnt die Liebe

Am 25. Mai 1975, sammelte ich — Gott weiss —, das wievielste Male in Sabern, Frau Katharina Mausz, 71 fragte mich, ob ich das Lied von der Aussiedlung kenne, was hier im Dorf entstanden ist. Nein. Sie wüßte mir das Lied singen, ich darf sie aber nicht "verraten"!

Die Frau sang und fühlte sich in die damalige Lage ein. Am Ende sang sie beinahe weinend. Und was mich ergriff:

Unsere Leute wälzen die Verantwortung nicht auf ihre Heimat, im Gegenteil, mit ihren Bündelchen in der Hand sangen sie:

*Lebe wohl du teure Heimat,
Sei gegrüßt viel tausendmal...*

*Ist das nicht ein grosser Trauer,
Was der Krieg uns hat gebracht.
Viel Familie hat er zerrissen,
Und schon vieles ist vollbracht.*

*Und in einer schwere' Stunde
Kamen schnell die Auto' her.
Die letzte Stunde is' da zu Scheiden,
Ach, wie fällt es uns so schwer.*

*Doch wir müssen Abschied nehmen
Von unsren lieben Vaterland.
Haus und Hof müssen wir verlassen,
Müssen gehn ins fremde Land.*

*Ach, wir Armen, nun hier stehen,
Haben keine Heimat' her.
Denn wir sind ja so verlassen,
Hahn auf Erden niemand mehr.*

*Lieber Vater in den Himmel,
Schau auf uns arme, Herrscher her.
Tu dich über uns erbarmen,
Denn wir bitten dich so sehr.*

*Denn es war doch kein Erbarmen
Und auch kein Pardon für uns.
Ach, wir kennen es bald nicht ertragen,
Weil es ist zu viel für uns.*

*Sch, wie uns die Tränen rollen,
Über unser Angesicht.
Ach, es sind ja nur wie Heimweh,
Weil das ist der grösste Schmerz.*

*Kurz genossen war unsre Freide
Dort, wo meine Wiege stand.
Doch so schnell waren sie verschwunden
Und sie kehren nimmermehr.*

*Ach, wir lebten wohl zufrieden,
Waren glücklich all zu Haus.
Denn jetzt wohnen fremde Menschen
In den lieben Vaterhaus.*

*Lebe wohl du teure Heimat,
Sei gegrüßt viel tausendmal.
Vielleicht kommt etwas die Sehnsucht
weder,
Vielleicht ist das das letzte Mal*

In der Hei - mat wohnt die Lie - be,

In der Hei - mat wohnt das Glück.

Könt'n wir s noch-mal wie-der - keh - ren,

Weil die Hei - mat ist so schön.

*Der liebe Gott kann es noch lenken,
Er soll unser Stütze sein.
Er allein kann uns nur helfen,
Dass wir wieder kamen heim.*

*Ach, was war das für eine Freide,
Und ein frohes Wiederzehr,
In die Heimat zurückzukehren,
Köntt es noch einmal geschehn!
(Katharina Mausz, 71 — Sabern!)*

A hazában él a szeretet

.. 1975. május 25-én gyűjtöttem — Isten tudja, hányadszor — Székelyszabar községben. Mausz Katalin, 71 — megkérdezte, ismerem-e azt a kitalált idejéből származó éneket, amely akkor a faluban keletkezett. Nem. Elénekelné nekem, de őt nem "árulhatom" el!

Az asszony énekelte és újból ártá az akkori helyzetüket. A dal végét már könnyezve énekelte. És ami engem ott is megfogott: németjeink nem a harudra hártották a felelősséget, ellenkezőleg, kis

batyujukkal a kezükben énekeltek:

*Éj boldogan hátséges hazánk,
Légy üdvözölve ezerszer...*

*A hazában él a szeretet,
A hazában él a boldogság.
Viszontársunk még egyszer,
Mert a haza nagyon szép.*

*Hát nem nagy szomorúság,
Ami a háború mívelt?
Szétszaktított sok családot
És mennyi rossz megtörtént.*

*Egyik nehéz órában
Gyorsan jöttek ide az autók.
Itt a végző óra a búcsúszaloshoz.
Ó, mily nehezünkre esik ez.*

*Mégis el kell búcsúznunk
Szeretett hazánktól.
Mindenünk el kell hagynunk,
Idegen országba kell mennünk.*

Ó, itt állunk mi szegények,
Nincs már hazánk.
Oly elhagyottak vagyunk,
Mert senkünk már e földön.

Szent Atyánk az égben,
Urunk, nézz le ránk szegényekre.
Könyörülj meg rajtunk,
Hisz annyira kérletünk Téged:

De nem volt sem könyörület,
Sem megbocsátás számunkra.
Ó, allg tudjuk elviselni,
Mert a terhetünk túl súlyos.

Néztedek, hogy csordul a könnyünk
Végig az arcánkon.
Ó, ez csak a honvágy jele,
Mert ez a legnagyobb fájdalom.

Allg élvezniük örömüket
On, ahol a bölcsök ringott.
Az öröm gyorsan elszállt
És soha nem jön vissza már.

Ó, mily elégedettek voltunk,
Mindenki boldogan élt otthon.
De most idegen emberek élnek
A szeretett szülői házban.

Élj boldogan hűséges hazánk,
Légy üdvözölve ezerszer.
Talán feléled újból a vágy,
Vagy ez tán most az utolsó!

A jó Isten még jóvátehet mindent,
Ó legyen az oltalmazónk.
Csak egyedül ő segíthet,
Hogy lamét hazatérhessünk.

Ó, milyen öröm lenne számunkra
Egy boldog viszontlátás,
S hogy hazánkba visszatérhetünk
Megtörténhet még egyszer!
(Mausz Katalin, 71 — Székelyszabari)

Die Welt tut uns jets' hassen,
Da wir unschuldig sind.
! Gott wird uns nicht verlassen,
Weil wir so trei ihm sind. !

Wir haben schwer gearbeitet
Bei Tag als bei der Nacht,
! Und haben uns erspartet
Durch unsre eigene Kraft. !

Die Tür wird uns verschlossen
In unsrem eigenen Haus,
! Drama stehen unsre Männer
Im Schützengraben drauss' !

Viele Männer gingen verloren
In dieser schwere' Schlacht.
! Drama sind wir die Verräter
Und uns ins Getto brach. !

Wir werden nie verzagen,
Wenn wir im Getto sind.

Wir er - ze' Schwa - ben in Un - garn,
Wir stehn un - glück - lich da.
Wir ha - ben kei - ne Hei - mat
Und kei - ne Hilf' ist da.

! Gott wird uns nie verlassen.
Weil wir doch trei ihm sind. !

(Maria Fuzsenecker, 48
— Judit Ummenhoffer, 54
— Theresia Pataki, 47 — Hajósi)

MI SZEGÉNY SVÁBOK

Mi szegény svábok Magyarországon
Szerecsénylenségben állunk itt.
! Nincs már hazánk,
Nem segít rajtunk senki. !

A világ most gyűlöli bennünket,
Pedig ártatlanok vagyunk.
! Isten nem hagy el bennünket,
Mert hűségesek maradtunk hozzá. !

Keményen dolgoztunk
Éjt nappallá téve.
! És takarékosok voltunk
Saját erőnk révén. !

Az ajtókat bezárták
Saját házunkban.

! Ezért állnak férjeink
Kint a lövészárkokban. !

Sok férfi meghalt
A kemény csatában.
! Ezért mi vagyunk az árulók
És visznek a lágerba bennünket. !

Nem fogunk elkeseredni,
Ha a lágerban leszünk.
! Isten soha nem hagy el bennünket,
Mert hűségesek vagyunk hozzá. !

(Fuzsenecker Mária, 48
— Ummenhoffer Judit, 54
— Pataki Terézia, 47 — Hajósi)

Oh, lebe wohl du stilles Haus
Der Text wurde zur Melodie des bekann-
ten Liedes "Oh, treies Mädchen, lebe
wohl" gedichtet.

So lebe wohl du schönes Land,
In dem ich meine Freunde fand.
Du zogst mich grass und pflegtest mein,
Niemals werd' ich vergessen dein.

Nun laßt all mein' Lieben wohl,
Von denen ich jetzt scheiden soll,
Und find' ich draußter auf mein Glück,
So denk' ich oft an dich zurück,

Auch liebe wohl du treuer Freund,
Und wenn die Sonne nicht mehr scheint,
So denk' ich oft an dich zurück,
Denn du warst stets mein größtes Glück.

Und kehr' ich einst zurück zu dir,
Bewahre deine Lieb' macht mich reich,
Sonst wird's mir alles — alles gleich.
iMaria Schauer, 64 — Tschawall

Ó, élj boldogan te csendes ház
A süveget a jól ismert ének "Oh, treies
Mädchen, lebe wohl" dallamára költötték.

Ó, élj boldogan te csendes ház,
Szomorúan megyünk ki e házból,
Szomorúan és bánatosan hagyunk itt,
Még bizonytalan, hogy hová.

Élj boldogan te szép ország,
Ahol barátokra leltem,
Felnévetél és ápdotál,
Sohasem felejtetek el.

Éjétek boldogan kedveseim,
Többször most el kell válnom,
Ha kint maglálom szerencsémét,
Ittenneve, rátok gondolok.

Élj boldogan hű barátom,
Ha a nap már nem ragyog,
Réd gondolok vissza,
Mert te voltál mindig a boldogságom.

Ha egykor majd visszatérek,
Óriád meg a szeretetét irántam,
Különbben minden-minden
Közömbös lesz számomra.
iSchauer Mária, 64 — Czádóly

Wo die Hochwalds — Blätter rauschen,
Ja, dort war ich einst zu Haus.
Wo die Heimatlieder lauschen,
Ja, dort steht mein Vaterhaus.

Alle Lieben, die dort wohntem,
Alle sind verstreut in Wind.
Niemand weiß, wo sie geblieben,
Ob sie noch bei Leben sind.

Mürrisch morgens, mürrisch abends,
Mürrisch jedes einziges Wort.
Kehrer mag den Flüchtlings leiden,
Jeder wünscht ihn wieder fort.

Freiلاس ist mein ganzes Leben,
Seit ich in der Ferne bin,
Kehrer mag mich hier verstehen,
Fühlen, dass ich Flüchtlings bin.

Wer die Heimat nicht verloren,
Wer nicht selber Leid gesehen,
Kann das Leiden und die Sehnsucht
Eines Flüchtlings nicht verstehen.

Ach, wie gerne wär' ich geblieben
Mit den Meinigen zu Haus,
Hätte Ruhe, hätte Frieden,
Braucht nicht in die Welt hinaus.

Oh, le - be wohl du still - len Haus,

Wir ziehn be - trübt von dir hinaus.

Wir ziehn be - trübt und trau - rig fort,

Noch un - be - stimmt, an wel - chen Ort.

Doch das Schicksal wollt es anders,
Musste in der Welt umher,
Find' die liebe teure Heimat
Und die Liebe nimmermehr.

Herrgott, der du bist im Himmel,
Hör mein Bitten und mein Flehen,
iLass mich die geliebte Heimat
Doch noch einmal wiederseh'n.
iEva Mitzinger, red. Weber, 64
— Nimmerschhausen

Távol a hazától
Távol a hazától menekültökbe
Bolyongok a távoli világban.
És kedveseim legtöbbször
Ó, nem lelem már sehol.

Ahol a szőlőrék lombja szuszog,
Igen, ott voltam egykor otthon.
Ahol a hazai dalokat lentük,
Igen, ott áll a szüleim háza.

Minden kedvest, kik ott éltek,
Székszóra a szél.
Senki sem tudja, hol maradtok,
Vajon élnek-e még.

Mogorvák reggel, mogorvák este,
Mogorva minden szavuk.
Senki sem szíveli a menekülteket,
Mindenkét elhívják őket.

Örömelem az egész életem.
Anióta a távolban vagyok.
Senki sem ért itt meg engem,
Érzik, hogy menekült vagyok.

Aki sosem veszett hazát,
Aki nem látta a szerződést,
Hogyan értené meg a menekült
Szerződését és honvágyát.

Milyen szívesen maradtam volna
Szerteimemmel otthon,
Lenne nyugalmam, lenne békém,
Nem kíváncskoznék ki a világba.

De a sors másképp' akarta,
Bolyongnom kell a világban.
Sosem lelem már meg
Hazánkat és a szeretetét.

Óriásem, ki vagy a memyiekbem,
Hallgasd meg kéréssem és kérélelésem,
iEngedj vissza szeretet hazámba,
Hadd lássam még egyszer viszont.
iMitzinger Éva, szül. Weber — 64
— Hinesháza

IA német dalok szövegének magyar fordítását
nyers fordításnak tekintendő!

A "BAJAI ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET" JEGYZŐKÖNYVE

(1903 - 1936)

II. rész

Az alább következő előadás az Állatvédő Egyesület alakulólésén, 1903. november 29-én hangzott el. A felolvasás megtartására felkért dr. Horváth Jeromos a ciszterci gimnázium tanára volt akkoriban.

Azért közöljük — egészen kevés szövegrész elhagyásával — az előadást, mert hűen tükrözi — úgy a szöveg stílusa, mint szemlélete — a századforduló-közeli életfelfogást, természet-szemléletet, ember és állat viszonyát.

J. A.

AZ ÁLLATVÉDELEM ÉRDEKÉBEN

E város egyik szerény munkásának, nekem jutott a megisztelet feladat, hogy az állatvédelem ügyét megbeszélés tárgyává tegyem. Bármilyen kis sikert várók is a felszólamlásomtól, szíves-örömmel vállalkoztam a tájékoztató szerepre, mert egyrészt lelkesítő az ügy nemessége, szép kedély emelő célja, másrészt az a körülmény, hogy e szép célra anyagi haszon is jár körülbé, mert miként az alábbi fejtegetésekből kiténik az állatvédelem egyáltalán gazdasági érdek is.

E kettős cél megjelölésével különböző eljövők a természet és az állatok közötti kapcsolatoknak és azon vad elleni tisztázatok magunkat, hogy szegény embertársaink támogatása helyett miért irányítsuk figyelmünket inkább az oktatlan állatok védelmére, ápolásra és gondozására.

Jól ismerni mindegyikünk a költő szép szavait, melyeket a bennök rejlt igazság ereje valóságilag közmondássá emelt, hogy "aki a virágot szereti, rossz ember nem lehet". De ha a közvélemény hírete szerint a virággal való szelíd, gyöngéd bánásmód is jó jelre mutat, fogok zottabb mértékben mondhatjuk el arról, ki az állatokat veszi gyöngéd gondjaiba, oltalmába. Az állat ugyanis sokkal közelebb áll hozzánk, mint a növény. Elsősorban idegenrendszere, azaz oly közös tulajdon köti hozzánk, a teremtés koronájának, mely alkalmassá teszi arra, hogy mindazt ami körülötte él, mozog és történik, viszonyba, vonatkozásba kerül. Más szóval az állat éppúgy megéri a jó vagy rossz bánásmódot akár csak mi magunk.

Ezt tudva lehetetlen, hogy az érző,

gondolkodó és főleg kedélyileg művelt ember ne reflektáljon, ne gondoljon önmagára, valahányszor állatokkal van dolga; lehetetlen, hogy ne tekintse őket érzékeny lényeknek és szem előtt tartva kellemes vagy kellemetlen érzéseit, ne gondoljon arra, hogy vajon előnyös, kellemes vagy éppen kellemetlen-e a szegény állatra, amit készül vele tenni.

Másodsorban a haszon közt bennünket szorosban az állatok egy részéhez. E körülmény a hasznossági szempont, mely az állatokkal való érintkezésnél legtöbbször döntő szerepet játszik, már korábban megfogalmaztunk mindegyikünk lelkében.

Ezen hasznossági szempont megértése végett engedjék meg, a Hölgyek és Urak, hogy egy-két szóval előadjam, mi az állat haszna a természetben általában, mi a haszna az emberre?

A nagy természetben megingathatatlant törvény, hogy minden lény egy másik lény kedvéért van, azaz egyik élet a másikét függ. És ezen törvény az egész állatvilágban érvényesül. Legszembetűnőbben igazolja az a körülmény, hogy a meglehetősen biztosító élelem megszerzése valósággal láncszemek módjára fűzi össze egymással a természet összes lényeit. Más szóval ezt így mondhatjuk ki, minden állat ott él, ahol elejétől megtalálja. A legparányibb, szabad szemmel nem látható növényt a legparányibb állat eszi meg, ezt valami kis fűg, rák földöz, ezeket meg halak falják föl, s így tovább. Ebből világos az is, hogy tulajdonképpen minden állat ragadozó, de másrészt az is kitűnik, hogy minden állat hasznos, mert megfelel annak a hivatásnak, mely szükséges arra, hogy az ösztömködés zavartalanul meglegyen a természet egy háztartásában.

A mondottakat szem előtt tartva nyilvánvaló, hogy a haszon és kár a természetben valóságosan nincsen meg, csupán az ember érdekeinek szempontjából állapítható meg.

És mégis az ember, ki oly büszkén vallja magát a természet koronájának, szinte teljes jogot formál arra, hogy az egész természetre, az élő és nem élő világra kivesse karját, az életet, s így első sorban az állatokat alávesse akaratának, azaz hogy úgy bányon velük amint kedve tartja.

Ezzel már oda is értünk összegyűjtve-lünk tárgyához, céljához.

Mert mi Hölgyeim és Uraim! Azért gyűlünk itt össze, hogy főleg a szegény

állatokat az ember rosszal értelmezett érdekei ellenében megvédjük és egyelőre tömörítve oltalmunkba és a bennünket haszonnal, ingyen munkával megajándékozó állatokat, mely két állat-csoport munkájával gyöngédségünket és létfeltételeink megkönnyítését célzó utánjárásainak százzszorosan fizeti vissza.

E helyen álljunk meg egy pillanatra, hogy a nekünk ingyen dolgozó és ezért ingyen munkásoknak nevezett állat-csoportot bemutatassuk. Ráülk ezen elnevezés mindazon állatra, amelyek az ember kezében, annak előnyére munkálkodnak azzal, hogy pusztítják az ember érdekeit megrontó állatokat. E munkájukat, fűradozásukat gondozásunk, anyagi kiadásaink nélkül végzik, méltán nevezük tehát őket "ingyen munkásaink"-nak. De ezen munkások megállapítása körül sem olyan könnyű dolog, mint első tekintetre látszik. Az elfoglaltság, időhiány, a véletlen összejársása, az ezek nyomán fakadó általánosító szokásunk igen sok állatra rámondja, hogy káros, holott nem az, és igen sokat tart hasznosnak, jóllehet nem az. Méltán mondhatjuk tehát dr. László Kálmánnal, hogy ezzel az eljárással mérlegelést káros rovat, illetőleg egeret pusztítanak el. Valószínűleg éjjeli életűeknek köszönhetik, hogy oly sokan károsnak tartják őket.

Az ingyen munkások megállapításával főleg az életmód és a táplálkozás tisztes ismerete szolgálja a szilárd állapot, melynek segítségével a begy, illetőleg a gyomor tartalmának megvizsgálása után bizonyos ítéletet lehet tenni.

Hz alkalommal csak általánosságban említjük meg, hogy ingyen munkásaink első sorban a madarak közül kerülnek ki (cinkék, harkályok, fecskék, varjak) a négy lábúak között is sok van (vakondok, sündisznó, denevér); a sokszor érzékeny csápcéket okozó rovarok között is akad nem egy jó barátunk (katicabogár, fűrészfő darazsak, szitakötők); vagy például az idegenkedéssel fogadott pókok, békák, gyíkok, sőt a kígyók között foglalnak helyet.

Folytatás a 15. oldalról

Szemeink előtt tartva tehát a mondatokat, megállapíthatjuk, hogy mi az állatvédelemmel kettős célt kívánunk szolgálni. Védelmezni kívánjuk az állatokat azért, mert érző lények, melyek fájdalommal szenvednek, ha kihozzuk és durván, ok nélkül bántalmazzuk őket, és ottlanszini kívánjuk őket annyiban, amennyiben nemcsak közvetlenül, hanem közvetve is öregbük érdekeinket.

Ismeretes fajunk törekvése, mely oda irányul, hogy szerves és szervetlen természet béklyóba verje és rajta uralkodjék. Értelmi felsőssége hivatott is teszi erre az embert, azonban semmi körülmény közt sem nyer még ezzel jogot, hogy hatalmával visszaéljen. Igazságos, embereség bándsmódot kell alkalmaznia, amikor az állatokat céljaira felhasználja, velük rendelkezik. És itt ne csupán gazdasági érdekek vezessék, hanem egyáltalán a szép írást való lelkesedés, finomult, nemes-érzés, mint kárhozólagos tulajdonsága humánus, emberies érületünknek.

Szomszédos országaink Ausztria és Németország mellett, az igaz, állatvédelem tekintetében elmaradunk. Vezető embereink voltak, azonban a viszonyok mostohaasága okozta; hogy csak 1882-ben sikerült Budapesten az első egyesületet megalakítani "Országos Állatvédő Egyesület" néven. Azóta a jó úton való haladás szembeötlő. Már több helyen alakult állatvédő egyesület. A megelőző évi kimutatás szerint összesen 6 helyen; az ügynek az országban számos szöszelője, munkása van. Hazánk nyugati megyéiben, magam is meggyőződtem, hogy mily odaadó figyelemmel gondozzák, hogy többet ne említsék a hasznos madarakat, a gazda ember ezen ingyen munkáit. Ez irányban szülővárosunkban, Baján is jól eső örömmel jelezhetjük — dicséretes jó érzék és nagy érdeklődés nyilatkozott. Csak két dolgot kívánok megemlíteni, hogy mily nagy fontosságú a hasznos madarak védelme, ápolása. Egy rigó egyszerű lakmározása alkalmával elkölti a legnagyobb csupasz csigát, ami körülbelül annyit jelent, mintha egy rendes étke ember minden étkezésére egy-egy egész marhacombot ennék meg. A kis vörösbegy rovarokból kikerülő napi ételme annyit tesz ki mintha az ember 12-13 cm átmérőjű és 10-12 méter kolbász költene el napjában. Íme e két példa is mutatja, hogy micsoða gyenge erőlködés ehhez képest az ember hernyószedése, bogárpusztítása!

Legújában dr. Darányi Ignác volt földművelésügyi miniszter törvényével intézkedett az állatvédelem szempontjából, és módot talált, hogy a közönség a szükséges tájékoztatást az állatvédelem

szempontjából, és módot talált, hogy a közönség a szükséges tájékoztatást az állatvédelmet illető kérdésekben megtalálja. Így az 1901. VII/1. 24655. sz. kőrendeletében névszerint felsorolja a védelmezendő állatfajokat. Megírta a hasznos és káros rovarok könyvét, és gondoskodott, hogy Magyarországon madairól különös tekintettel gazdasági jelentőségükre egy három kötetes alveto munkában megjelenhessenek Chernel István avatott tollából. A földművelők és kőgazdákknak szánt népies könyv megírásával meg Herman Ottó bízta meg. Ki nagy tudását, magyar fajszeretét félreismerhetetlenül be is mutatta a "Madarak hasznáról és káráról" című kedves munkájában.

Az előtünk álló nemes példákon felbuzdulva, mi is azok sorába öhajunk állni, akik az állatokkal mindig és mindenkor emberi voltunkhoz méltóan és könyörtelenen akarnak bánni.

De jóllehet kárhoztatnunk kell a gonoszság-, tudatlanság-, babonából vagy durva lelkületből folyó állatkínzást — még sem vagyunk barátai ezen a téren sem túlzásnak, a túlhajtott érzélgőségnek.

Ámde arra, hogy a helyes állatvédelem terén eredményt mutathassunk föl, úgy anyagi, mint szellemi erőnket egyesíteni kell. Mert amit az egyszerű ember csak nehezen vagy éppen tehet meg, azt a hasonló gondolkodású és tette kész egyének társasága könnyedén megoldja tette érlelheti. E körülmény hozott itt össze bennünket, Hölgyeim és Uraim! bennünket, a szívünk sugallatát követő áldozni is kész gyűlekezetet, melynek szemei előtt bizonyára embervédelem is lebegett. Hiszen ha az állatokat védjük közvetlen azon is vagyunk, hogy az emberek egészségét, jólétét előmozdítsuk, és ezen úton az állatállományban rejelő nemzeti gyogyont nemcsak megtartjuk hanem fokozzuk is.

Hogy mekkora tér áll munkálkodásunk előtt, arra nagy keretben az alábbiakban mutatok rá.

Elismert tény, hogy a kultúra tőrfoglalása a legnagyobb oka hasznos madaraink számbeli apadásának. Igaz az irodalom buzdít, serkenet az állatvédelemre, a törvény és rendelet pedig tiltja az állatkínzást, a hasznos állatok foglaltsát, eljését, óvja a madarak félszékését, de be kell vallanunk, hogy mást nem tehet. Azért is a hasznos madarakra vonatkozólag szem előtt tartandó, hogy ettőlük őket rendszeresen, amikor szükségét szenvednek, és másodszor biztosított tartózkodásukat, illetőleg felszékelt helyeiket és szerezzük nekik ilyeneket ha már nem volnának.

Ismerve a jó példának az ékesszólással is meggyőzőbb erejét, jó példával kell

előjárjunk az állatokkal való bánásmódban. Terjesszük az állatvédelem nemcsak eszméjét olvasmányokból, előszóval, előadásokkal; iskolai előadások, szent beszédek bőséges alkalmat nyújtanak az oktatásra, a nevelés hatás gyakorlására.

Óh ahol halhálható, tudatlanságból eredő állatkínzást, durvaságot látunk, jó szívvel, kérséleg igyekezzünk azt meggátolni. Szükség esetén azonban az erőleket az illető hatóságoknál is fejlezzük. De ezen részbe erőszakos eszközök csak akkor forduljunk, mikor más mód egyáltalában nem áll rendelkezésünkre.

Nemes munkát végezhetünk ezenfelül az állatok gondozásakor is, például az elhelyezéskor, tisztántartáskor, etetéskor; s; továbbá betegségeik okszertő gyogyításánál vagy azaz is, hogy kártevőket az állatbiztosításra, amely terület szöghálainak betartása már kellő biztosíték a humánus állatbánsára.

Óh pedig ahol az állatvédelem és gondozás már szép eredményeket ért el, ott jutalmazzuk, adjunk kitüntéseket. És tapasztalni fogjuk, hogy e kitüntetések előlése is képes nagyobb buzgalmat, erősbet érdeklődést kelteni.

De ezzel korántsem merítettük ki megvalósítandó programunkat, azaz munkáinkunkat. Hogy csak egy-kettőt említsünk hátra volna még a fuvarozások, a vágóhídra hajtásoknál, a szállítókuknál, esetleg a magánházaknál történő óléseknél előjövő kérdések tisztázása.

Azonban ezen kérdések bővebb részletezését, azt hiszem, bátran elhagyhatjuk, mert az általunk vázlatosan megrajzolt munkatér is eléggé mutatja, hogy mily munka vár az egyesre és egyesekből alakult egyesületekre! A nemes ügy iránti érdeklődés hozott itt össze bennünket, nem kétfelm, hogy mindegyikünk rajta lesz, hogy az állatvédelem eszméje terjedjen, hogy az alkulandó egyesület minél több taggal rendelkezzen, s hogy úgy egyetemes munkával minél hasznosabban működjen a város és annak polgársága érdekében. Anyai jó és szép írást lelkesülő polgárságunk meg bizonyára nem tagadja meg támogatását a jó ügytől, ha tudja és érzi, hogy vele az egyesnek, az egész város közösségének is tesz hasznot, mert átérzi, hogyha városunk érdekeit szolgáljuk, ügyeiért lelkesedünk, áldozatoskodunk, és ezzel vérel szerzett hazánk szent ügyét szolgáljuk. És most mindn megköszönöm készséges figyelmüket, szívbeli üdvözlésem és nemes ügy iránti érdeklődő közönséget és azt kívánom, hogy a cselekvés terén fáradozásainkat, munkálkodásunkat, anyagi áldozatainkat siker koronázza.

(folytatjuk)

A magyar lakosság tájékoztatói lehetőségei a 2. Magyar Hadsereg Don-menti harcainak idején

IV. rész

Január 20. Jányék szerint a HB. még mindig nem érti kellőképpen, hogy a 2. hads. milyen állapotban van. (Lajtos) Házai sajtó. Összertartás. A tengeri hadseregi mindenütt visszaverték a bolsevisták elkecsereztett támadásait. A honvédségre a szovjet "kiválóan felfegyverzett, elit-csapatokkal támadott..." A betörések helyeit elrekesztették és most "ellentámadások vannak folyamatban." A mozgó harcmodor lényege: ami fontos megtartják, egyeből kitérnek. A bolsevista katonák nem akarnak megszökni a magyar hadifogságból. Nemzeti Újság. Újabb változtatás harcok É-Kaukázusban és a Don vidékén. A szovjet csapatok hangulata rossz, igen nagy kárliknak a nékülőlés. Magyar Nemzet. T.J. írta: "A félhivatalos hírek nincsenek teljes összhangban a hadjelentésekkel. (Az újítja mozgó harcmodor az ellenállást és az ellen-támadást is magában foglalja.) Különböző is nem a különböző időnkénti harcmozgásokat váltakozásba döntő, hanem a végeredmény... Mindenesetre minden magyar embernek a legfontosabb, mi történik a magyar hadsereg arcvonalán. Mi itthon maradtak csak csodálattal adózhatnak hősiesség önfeláldozásuknak. Az OKW jelentései — figyelmeztette olvasóit Tombor — nagy gondossággal és külön elővigyázatossággal készülnek s ezért minden abban lévő szónak különös jelentősége van."

Január 21. A magyar páncélos hadosztály lidán még kitart. Nebéz előtérteni: mi legyen a fegyvertelen harcosokkal. (Lajtos) Ithon. A Nemzeti Újság idézi a Völkscher Beobachtert: megindult a megszakítás nélküli csata. (Dauerschlacht), a végső, legfontosabb döntésért. A Don vidékén a német csapatok feltartózták az ellenséges támadásokat. Összertartás. A Führer főhadiszállásáról jelentik: "A beállított olvadás a Kaukázus és a Don között mindkét részen megnehezítette a harcselekményeket." A Don középső területén a 25 fős hideg akadályozta a harci cselekményeket. A bolsevisták tömegrohamok az éhség haljta. Százszámra lövik ki a bolsevista páncélosokat.

Január 22. A hőmérséklet -23 fok C. A HB. intézkedett a 2. hads. visszavonásáról és a "hátrébb területek" történő újjászervezéséről. Kivonása után kilép a HB. alárendeltségéből és a Heeresgebiet B. alárendeltségébe kerül (ez volt a nem harcoló mögötté alakulatok legfőbb előlőjárója). (Lajtos) Elkészülnek az első összesítő jelentések Budapest számára. (Gosztonyi) Az Összertartás már az urívi magyar hősökről cikkez. A Nemzeti Újság még a Don névtől sem említi, nem-hogy a magyar hds. helyzetét.

Január 23. A 2. hds.pks. elkészíti az első számbavételt, a valós helyzet tisztázása érdekében. Az Összertartás szerint a voronyezsi szakaszon már védelembé szorultak a bolsevisták. Berlii hírforrást idé: A kényszerűségről támadó Szovjet hamarosan kritikus helyzetbe kerül.

Január 24. 12 órákor a magyar hadsereg kivonásának időpontja: Jány Gusztáv kiadja "hírbéd" parancsát, amit vezérkari főnök, Kovács Gyula előváltás nélkül ír alá. Nyomában érhető felháborodás, elkeseredés. Az itthoni sajtó, Összertartás. A Don-vidéken messze keletre visszaverték a bolsevistákat. Nemzeti Újság címcímoldalon Tóth László, Beszéljünk (szintén című írása állt. "Ne az hallgass — intett a szerző —, hogy mit beszélnek, ne a rádió idegen jeleit figyeld, ne a beavatottak és jövéseikkel számadataira gondolj — melyek ki tudja honnan erednek, — hanem a lelkiismereted szavára hallgass..."

Január 25-26. Lajtos Árpád és Görgeyi József elkészítette a 2. hds.-ről szóló harctudósítást. A hads. parancsnoka és vlt-e egyált, Kovács Gyula külföldre is készített egy-egy értékelést, memorandumot az ország legfelső vezetésére részére. (28)

Január 27. Lajtos Árpád a 2. hads. hadm. oszt. vezetője reulógépen viszi és adja át Szombathelyi Ferencnek a harctudósítást, és Jány levelét. Az általa tapasztalt részvétlenség lesújtotta. És itt meg kell szánitunk a "hadinaplószertű" előadásunkat. Időben vissza kell térnünk a "koncert" kezdeti időpontjához (I.12.), és jelezni ki, mikor, mennyit tudhatott a legfelső politikai-katonai vezetők között a doni arcvonalszakaszunkon zajló harci cselekményekről. Nagy Vilmos vezérezredes, mint arról szó esett, Berlinben tartózkodott (29) a szovjet támadás meg-

indulásakor. "Mint már említettem — olvasható emlékiratában —, még az ünnepségek alatt kaptuk meg Berlinben az első jelentéseket, hogy az oroszok megkezdtek nagy téli támadásokat az egész keleti arcvonalon." Nem derül ki, hogy ez 12-14-ike között mikor történt pontosan, s hogy a jelentések kitől, milyen szervtől (hivatalból származtak. "Mire Budapestre értek — folytatja előadását a miniszter —, már továbbbejelentések álltak rendelkezésünkre, a 4. oszt. hadtestéről az oroszok áttörték az arcvonalat... A harcok kedvezőtlenül fordultak. Pár nap múlva (17-20 között) GF.) olyan hírek érkeztek, hogy a 2. hadseregünket áttörték és ketté szakították..."

(30) A 2. hadsereg vezetése által elkészített első összefoglaló helyzetkép még el sem készült, amikor Kállay Miklós miniszterelnök, a MEP (Magyar Élet Pártja) 21-ike (csillóított) szokásos heti klubnapján, amelyen a kormány csaknem valamennyi tagja megjelent, tájékoztatást adott a harctéri helyzetről. A párt Akadémia utcai helyiségében képviselők és felsőbbi tagok itt hallhatják hivatalosan, személyesen a kormányfőtől a következőket: "Veszteségeinkről teljesen pontos képet még nem lehet kapni, mert csapataink mozgó harcban vannak. Csapatunk túlnyomó része ki tudott térni az ellenséges támadások elől. Lényeges magyar haderő bekerítve nincsen és azt lehet mondani, hogy szabad mozgásuk — védekező harcok keretében is — mindenütt megvan..." A párt tagjai — írta a Magyar Nemzet — nagy megnyugvással fogadták (a tájékoztatást)... Különböző helyeslétek azt a kijelentést, hogy a rémhírtörtézetek szemben a legnagyobb erővel fog fellépni..." Nagy Vilmos berlini újtárol és a hadihelyzetről szólva "történeti optimizmusát fejezte ki." A megjelentek "meleg ünnepségekben részletesítették a nehéz harcokban helytálló honvédségünket..." Kállay emlékiratában nem beszél a doni eseményekkel kapcsolatos tájékoztatóinak forrásairól, időrendjükről, tartalmukról s a katasztrófa nyilvánosságig hozatalának kialakításáról, esetleges útmutatásáról. Nyilván a vezérkari főnök, Szombathelyi Ferenc tájékoztatta őt, elősorban hadműveleti osztályának érkező a alapján. Hogy a kabinet és az országgyűlés tagjai milyen egyéb hírforrásokból merítették, arról nincsenek adataink, de, hogy Kállay idézett beszámolóiban nem minden előzetes tájékoztató nélkül hallgattak, az biztos.

Mint ahogy feltehetően Serédi Jusztinián bíboros hercegprímásnak, valamint más egyházak vezetőinek is lehetett bizalmas úton szerzett hírei s nemcsak a kormányzat szabályozott hírcsatornáin keresztül jutottak ilyenekhez. (31) Január 22-40i, különösen pedig Lajtos 27-i megérkezése után már csak az nem értesülhet a tragédia részleteiről — ezekben a felső körökben — aki nem akart.

Folytatás a 18. oldalon

Folytatás a 17. oldalról

A szétvert hadseregtől érkezett őszinte és keményhangú beszámolókat el lehetett "süllyeszteni", de a tragédiát elhallgattatni, már csak a hazaférfőz sebesült tömegek miatt sem lehetett. A kormányknak, amely a háborúból való kilépést előkészítő diplomáciai tapogatózásait már a vereség előtt megkezdte, s most méginkább folytatni kívánta, három ezzel összefüggő feladata volt: 1./ a tragédia megtörténéseinek lehetőleg szerinti "tapintatos" közreadása, az államhatalom képviselői által, a további harc szükségességét elfogadtatva, márcsak a németek figyelmének elterelése érdekében is. 2./ a pusztulás által érintett családok messze-menő és sokoldalú erkölcsi-szociális segítése. 3./ a honvédség egységeinek reorganizációja a doni "tapasztalatok" alapján, az "önként" magyar politika megvalósítása jegyében.

A kül- és katonapolitikai lépéseket a történeti iradalmunk megnyugtatóan ábrázolja, a belpolitika kutatásának elhanyagoltágára és a hiány pótlásának jelentőségére ugyancsak indokoltan mutatott rá Szinai Miklós. (32) Mi további adatokat sorolunk a tömegtájékoztatók tartalmának alakulásáról, mód szerének változásairól. Jány Gusztáv budapesti fogadtatásáig. A vezető politikusok erre a feladatra leginkább megfelelő tagjai jártak az országot és tájékoztató-jelkesítő beszédekkel mondogtak. Antal István nemzetvédelmi propagandista miniszter — adta hírlí február 2-án a Népszava — szombaton a kolozsvári vármegyeháza nagyteremben a társadalmi egyesületek kiküldöttéi előtt beszédet mondott, "részletesen ismertette a magyar honvédség Don-menti harcait és kijelentette, hogy a mi honvédségünk hősiessége és kemény helytállása egyik legmegragadóbb fejezete a mostani háborúknak. Azok a kemény csapatok, amelyek honvédeként a Don mezején elváltak és a szenvedések, amelyeket kiállottak arra kell, hogy ösztönözzenek bennünket, hogy a védekező fegyvert még keményebben megmarkolva, töretlen lélekkel küzdjük végig a magyarságnak ezt a sorsdöntő életközelmét."

Közvetlenül ez volt az a nap, február másodika, amikor Paulus és seregének maradványai megadták magukat a száligrádi gyűlésben. A 2. magyar hads. III. hadtestének parancsnoka Stomm Marcell és törzsenek maradáka ugyancsak ekkor került szovjet fogságba. (23) Nem lehet véletlen, hogy Serédi hercegprímás "szigorúan bizalmas" jelzésű kérélelevis szintén másodikai keltezésű. Ez, a katolikus pápágnak küldött dimitatús az előzőekben ismertetett gondolatmenetet követi: a doni harcok sok áldozatot kívántak, az érintetteket nagy megpróbáltatáson kell átsegíteni. Nem mi kerestük a

háborút, a védekezést nem adhatjuk fel, mert az egyet jelentene pusztulásunkkal. Annyi hősinak életének feláldozásával védté meg — zárta körlevélét a primás — és őrizte meg hazánkat, hős önfeláldozás árán is meg kell azt hozzájuk hasonlóan védnünk és tartanunk. Imádkozzunk, buzdítsuk imádságra a híveket, a sőtjontaknak pedig legyenük vígasztalói és gyámoltói." (37) A már rendelkezésre álló, veszteségekre vonatkozó adatokból sem világ, sem egyházi személyek egyetlen egyet sem említenek. Minden bizonylan megteette ezt az "elleneséges" hírvetés. Erre több tény utal, pl. v. Bonczos Miklós egyik előadásáról szóló híradás. Az igazságsígyi államtudár — írta a Magyar Nemzet II. 16-iki száma — Szarvason a MÉP tagozat nagyszabványi ülésén a következőket hangsúlyozta: "Az ellenséges propaganda által megtevészeket sokszor kérdezik, miért mentik bele ebbe a háborúba? Aztért, mert ha mi nem mentünk volna bele a háborúba, a háború jött volna belénk. Magyarországot támadás érte és mi idejében cselekedtünk. A késedelem már jóvétehetően mulasztás lett volna." Majd az "oktalan", béke utáni vágyakozást osztorozta, az ellenséges túlsúlyról pedig kijelentette: az orvosnyitók kedvezőbök mint az I. világháborúban." Ebben a harcban — összegezte mondanivalóját a politikus — minden áldozatot meg kell hozni." Baky László a Magyar Nemzeti-szocialista Párt kolozsvári tisztségviselőinek értekezletén hangzott: "minden ellenséges suttogó propaganda dacára a tengelyhatalmak oty erővel viselik ezt a háborút, hogy a győzelem teljes mértékben biztosítsa van." A 2.hds. katonáink hozzájárították ezek a kódosított, vígasztaló, "jelkesítő" beszédek, nyilatkozatok nem nyugtatták meg. Azt már tudták, hogy az elszennvedett veszteség igen súlyos, de azt még nem, hogy személy szerint kik fosztott meg életétől, testi épségétől, hazatérésének lehetőségétől. A hozzátartók, február első felében egyre nyugtalanabbul várták a hivatalos értesítést, s mivel nem jött, növekvő számban keresték fel a Vöröskereszt és a HM illetékesit. Reagálásukat a Magyar Nemzet közölte. A mozgó harcok miatt, "már csak a tábori posta nagymértékben korlátozott működése miatt is nehézségekbe ütközött (a híradás). Mellőzzék — szólta a tájékoztató — a személyes sürgétést "mert ezzel csak az érintett szervek munkáját zavarják és késleltetik." (35) Két nap múlva, 26-án Kállay Miklós újabb nyilvános állásfoglalását olvashatták az állampolgárok. A miniszterelnök a Baross Szövetség közgyűlésének záró ülésén mondott beszédet a keleti hadszíntéren "küzdő magyar csapatok helyzetéről és veszteségeiről, valamint a keletről fenyegető bolszevista veszedelem-

ről. Többek között megállapította: "emberben és fegyverben veszteségeket szenvedett, de erkölcsben, hitben és víztéségben förtelenül ma már túl van a harcok súlyosságán és felkészült arra, hogy erőt összeszedve mindig ott legyen ahol küzdeni kell az egyedül, az egyetemes, a mindig előtérben maradó célért: a magyar érdekekért... magyar célok vétek katonáinkat... A messze orosz mezők...". Jelképes fejfát helyeznek le: "Veszteségeink, hős halottainkunk a fejfájt, amely legyen szimbóluma a tiszteletadásnak." (36) A Népszavának ugyanebből a számból értesülhettek arról, hogy magyar katonai körökben most értekelik ki a honvédség 1941-42. évi veszteségeinek statisztikáját. Összevetve az I. világháborúval, a miánk "általában lényegesen alacsonyabbak..." Érdekes, hogy a tiszti veszteség %-os aránya "kétszerte annál magasabb, mint a legénységé (37). Ez a szám... néhány árnyalatnyival magasabb, mint az első világháború átlagos tiszti veszteségeinek arányszáma volt." A sajtó, politikai és szellemi/ideológiai kötődésűtől és a szerkesztőség bírságtörőli függő mértékben/hangnembem, a tragikus események hatására megerősödő központi irányítás igényének megfelelően közzéte, magyarázta a történeteket, s a napi eseményeket. Az Összetartás fejezte ki a szűsőbb álláspontját, amikor a VKF 40.sz. hadjelentését kommentálva hangsúlyozta: "Nem igaz, hogy a magyar hadsereg szozkomban kifejezett veszteségeket szenvedett." Olyan hamis hírek terjedtek el, hogy nagyobb magyar egységeket kerítettek be. "Ezt a hírt a miniszterelnök a MÉP-ban már megcáfoltta... Nyilvánvaló, hogy a londoni, moszkvai és kújbevei rádiók által közölt adatok csak propagandacélokot szolgálták és a valósághoz semmi közik. De ez még nem elég. A Naplőjegyzetek a keleti frontról című írás szerzője "szép téli háborúról" ömlegette! Ezzel szemben a Magyar Nemzet, ugyanezen a napon Tombor rovattában, jól ismert szignója nélkül, így jellemezte a kialakult helyzetet: "A hadihelyzet feszültsége már régebb volt olyan nagy, mint a mostani napokban és mára mintha csúcsponjtját érte volna el." Január 26-tól 30-ig pl. a Nemzeti Újságban a Don és Donyec vidéki, Voronyezs környéki, főként a tőle nyugatra eső területek hadieseményeiről alig eszt szó, ill. a 3., 4. oldalra szorult. A hónap utolsó napján, 31-én viszont teljes hangrővel ismételte a tragédia hivatalos értelmezését. Így a 2. magyar hadsereg tovább harcol az orosz erőkkel. Jól értesült magyar katonai hírfordás szerint, őszintén szólva a helyzeletről és a hadsereg veszteségeiről, a következőket kell leszögezni: "Az ellenséges rádiópropaganda" (megszemmisülésről beszél). Ez nem igaz. A hadsereg csak kisebb veszteségeket szenvedve, ma is

harcban áll az ellenséggel, teljesen rendezetten. "Az arcvonal mögött álló kötelek" jöfőmórn kivétel nélkül ki tudják kerülni az orosz csapatokat... a legnagyobb veszteségeket szenvedő vonalrészekről is új, meg új kötelek kerülnek elő, olyanok is, akikre már alig lehetett számítani. "Hósi helyállásuk következményei, ha elszakadunk kevesebb veszteségünk van." Fájdalmasak a veszteségek." A társadalomnak segítenie kell. A keleten folyó küzdelmet nem szabad abbahagyni. A hadvezetés rugalmasságát mutatja - nyilatkozta a jól értesült katonai hírforrás -, hogy az ellátó-szolgálat az új helyzetben is jól működik. A lőszer és élelmiszer ellátásban, a súlyos körülmények ellenére, "alig van számottevő zavar". A vezetés gondoskodott arról, hogy a "kemény hideg ellen a csapatok megfelelő védelmet kapjanak." (38) Szévegkiemelésük - remélem - felmentenek beandúkat ennek a számalmas, tragikomikus, veszélyes, de elkerülhetetlen helyzet-értelmezés-sorozat külön elemzése alól. Többet mond, ha visszaférünk a valós eseményekhez, az eddigieknél jóval rövidebben foglalva össze azokat, az lithoni sajtó róla szóló híreivel, magyarizataival szembevetve.

(Gergely Ferenc)
(folytatjuk)

JEGYZETEK

- 28./Lajtos Á.: I. m. 186-187. p.
29./Nagybocsi Nagy Vilmos: I. m. 125. p.
30./A könyv ezen részének hírdője, felhívása nyomdai hibák következtében, hibás. Ld. 118-125. p.
31./Szerdi Jusztinián hercegprímás feljegyzése (1941-1944) Sajtó alá rendezte, az előszót, a bevezető tanulmányt és a jegyzeteket írta: Orbán Sándor és Vida István. Bp. 1990. 37-166-167. p. Pesti János Elet és Irodalmában megjelent, a katolikus egyház és a háborús erőfeszítések viszonyának tisztázatlanságára utaló csúpszerű megjegyzésén túl, a kérdéskör alapos feldolgozása valóban nagyon időzese.
32./Szini Miklós: Magyarország második világháborús szerepéről História 1992/9. 16. p.
33./Nemeskürthy L.: I. m. 272-2724. p., Nagy-bocsi Nagy Vilmos: I. m. 125. p.
34./Ld. a 83. sz. jegyzetet. Érdemes lenne a katolikus plébániák, de más hitfelekezetek paróciáinak História domusait végigolvasni. Kérült: a bejegyzése arról, miként viselkedtek a hívek a 2. hadsereg katasztrófájáról szóló hírek hallatán.
35./Magyar Nemzet 1943. II. 24. 2. p.
36./U.o. I. 23. 5. p.
37./Népszava 1943. II. 26. 3. p. A Magyar Katonai Szemlében is egymást követték a pánik előzetes, a veszteséget kisebbíteni próbáló hírek. Ld. 1943/2. 228. p., 1943/4. 6. p., 1943/6. 440. p. A veszteségeiről szóló hivatalos jelentéseket viszont, amire Lajtos többé-kevésben is utal, nem idéik közre.
38./A harcra katonák ellátásáról majdnem minden forrás másoként beszél. Ennek tisztázására is sor kerülhetne már.

TÖRTÉNELMI JOGTÁR

1894. XXIII. SZENT-LŐRINCZ-SLATINA-NASICZE VASÚTTEL.

233

XXII. TÖRVÉNYCZIKK

Baja-zombor-ujvidéki helyi érdekű gőzmozdonyú vasút engedélyezéséről.

(Szentelést nyert 1894. évi július hó 17-én. — Kiadott az Országos Törvénytár-ban 1894. évi július hó 24-én.)

1. §.

A ministerium ezennel felhatalmaztatik, hogy a m. kir. államvasutak Baja állomásából kiindulva, Zomboron át a m. kir. államvasutak Ujvidék állomásig vezetendő h. é. gőzmozdonyú vasútnak kiépítésére és üzemeltetésére az 1880. évi XXXI. és az 1888. évi IV. törvényczikkben foglalt feltételek alatt az engedélyt kiadhassa.

2. §.

A kereskedelmi m. kir. minister az 1. §-ban említett vasútvonal engedélyezésének megtörténeléséről az 1880. évi XXXI. t.-cz. 1. §-a értelmében az országgyűlésnek jelentést teend.

3. §.

Jelen törvény az országos törvénytartáron való megjelenése napjával lép életbe, s annak végrehajtásával a kereskedelemügyi és pénzügyminister biztatnak meg.

III. TÖRVÉNYCZIKK

a Tisza és Bodrog mellékfolyó szabályozásának folytatott munkálatairól, valamint a Ferenc-csatorna tiszai torkolatának áthelyezéséről.

(Szentelést nyert 1894. évi január hó 6-án. — Kiadott az Országos Törvénytár-ban 1894. január hó 10-án.)

1. §.

A földmívelésügyi minister felhatalmaztatik, hogy a Tisza és Bodrog mellékfolyónak a bemutatott tervek szerint eszközözendő folytatott szabályozását, valamint a Ferenc-csatorna tiszai torkolatának áthelyezését 1892. évtől számítható legfeljebb 12 év alatt végrehajthassa.

MILLUNOV DÁNIEL JÓVOLTÁBÓL KÖZÖLHETJÜK
ENNEK A KÉT — IMMÁRON 100 ÉVES — JOGSZABÁLYNAK
A FOTÓKÓPIÁJÁT, MELY RENDELETÉK KIHATÁSSAL VOLTAK
AZ AKKORI KÖRNYEK ÉLETÉRE.

BAJAI ANZIX A SZÁZADFORDULÓN

Royal Tipo Nyomda

**Új címünk:
6500 Baja,
Dózsa Gy. út 30.
Nyitva tartás:
8-16-ig**

Tel: 79/323-588

Egyéb nyomdai szolgáltatásainkkal is várjuk Önöket.

LAPUNK MEGJELENÉSÉT TÁMOGATTA A KÖRNYEZETVEDELMI ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI MINISZTERIUM

KÖSZÖNJÜKI!

BAJAI HONPOLGÁR

Független Város- és Környezetvédő
Lap
Megjelenik minden hónap első napján

Felelős szerkesztő:
GYULAVÁRI JÓZSEF

A szerkesztőbizottság elnöke:
Bánáti Tibor

A szerkesztőbizottság tagjai:
Dr. Déniel József, Jász Anikó,
Kaloga Béla, Dr. Laki Perenc,
Dr. Solyms Edé, Schmiéd Antal,
Dr. Schwalm Pál

Kiadja a Bajai Honpolgár Alapítvány
Postacím:
6500 Baja, Oltváryi Imre u. 14.

Nyomdai munkák:
Royal Tipo Háznyomda
6500 Baja, Dumjánich u. 11.
Tel.: 79/323-588

LAPALAPÍTÓ:
ÚJVÁROSI ÁMK